

*Збарзька централізована бібліотечна
система
Методично-бібліографічний відділ*

Календар

*Знаменних і пам'ятних
дат Збаражчини
на 2015 рік*

Збараж – 2014

ББК 91.9
К 17

Укладач: Н. Сенчишин, бібліограф методично-бібліографічного відділу ЦБС.

Редактор: Т. Кульпа, завідувач методично-бібліографічного відділу ЦБС.

Комп'ютерний набір: В.Радовська, Г. Бондар.

Відповідальна за випуск: О. Бойко, директор ЦБС.

Календар знаменних і пам'ятних дат Збаражчини на 2015 рік [Текст] / Збаразька центр. б-ка, метод.-бібліогр. від.; уклад. Н. Сенчишин; ред. Т. Кульпа. – Збараж: [б. в.], 2014. – 38с.

Видання містить інформацію про пам'ятні події краю та його видатних людей.

Адресується учителям, студентам, культурно-освітнім працівникам, а також усім, хто небайдужий до історії краю, його сьогодення, цікавиться і займається краєзнавством.

ББК 91.9

© Збаразька централізована
бібліотечна система, 2014

ПЕРЕДМОВА

«Календар знаменних і пам'ятних дат Збаражчини на 2015 рік» подає інформацію про пам'ятні події краю, уродженців та видатних людей, чий життя та діяльність пов'язані із Збаражчиною.

Посібник відкривається переліком основних ювілейних і пам'ятних дат року.

Матеріал систематизовано за чотирма розділами:

- **Збаразький літопис від сивої давнини. Літопис Вишнівця.**
- **Перелік імен, що не увійшли до основного списку.**
- **Землі Збаразької славетні люди.**
- **Ювілейні дати населених пунктів Збаражчини.**

Збережена хронологічна послідовність, зокрема подається число, місяць (де можливо), найменування події, текстова довідка. Також додається список рекомендованої літератури, за допомогою якої було складено цей календар.

Розширити коло літератури цієї тематики допоможуть видання: «Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2015 рік», краєзнавчі бібліографічні покажчики, списки та попереджувальні довідки, видані Тернопільською обласною універсальною науковою бібліотекою. Також для повнішого ознайомлення з життєвим і творчим шляхом видатних людей Збаражчини можна скористатися рекомендаційно-бібліографічними посібниками, виданими методично-бібліографічним відділом Збаразької ЦБ із серії «Наші славетні земляки», перелік яких вказано на сторінках цього календаря.

Добір матеріалу закінчено в квітні 2014 року.

Електронну версію календаря розміщено на веб-сайті Збаразької ЦБС: <http://www.zbarazh-library.com.ua>

Перелік основних ювілейних і пам'ятних дат року

Серпень

80 років від дня народження Кіріндася Володимира Григоровича (01.08.1935-[02].04.2012) – громадського діяча, літератора, члена НСЖУ, лауреата літературної премії ім. Братів Лепких.

Вересень

115 років від дня народження Смакули Олександра Теодоровича (09.09.1900-17.05.1983) – вченого у галузях фізики та хімії, винахідника, громадського діяча.

Жовтень

100 років від дня народження Малевича Анатолія Павловича (21.10.1915-09.06.1997) – педагога, краєзнавця, фольклориста.

Листопад

55 років від дня народження Кравчука Володимира Ярославовича (10.11.1960) – поета, літературознавця, лауреата літературних премій.

Збаразький літопис від сивої давнини

1340 р. Збудована церква св. Трійці в Чернихівцях. Це найстаріша церковна споруда на Збаражчині.

Після упадку Галицько-Волинського князівства, польський король Казимир, загарбав Галичину. А Збараж входив в цей час до Крем'янецької волості, якою володів Юрій Наримунтович, один із князів литовських.

1430 р. Збараж захопили прихильники литовського князя Свидригайла, сина Ольгерда, в війні з Ягайлом (рідним братом).

1470 р. Василь іменується князем Збаразьким. Починається рід князів Збаразьких. Родовий герб – зображає на блакитному фоні лицаря з червоним перопушом на шоломі, який сидить на білому коні. Кінь покритий малиною накидкою. Вершник списом пробиває пашу дракона. Дракон попелястого кольору, земля-зелена. Герб знаходиться у кімнаті гербів Галичини в Львові..

1475 р. Смерть князя Збаразького – Василя. Князем Збаразьким стає Семен, а після його смерті - Андрій.

1585 р. В місті розвиваються ремесла: кушнірське, шевське, кравецьке, теслярське. Створено ремісничий цех: шевців, ковалів і т. д.

- 1600 р.** На місці Онуфріївського монастиря збудовано церкву Спаса. Князь Януш і його сини будують Новий Збараж в Токах і Ожигівцях.
- 1620 р.** Початок будівництва Збараського замку, під керівництвом фортифікаторів італійця Андреа дель Аква та голландця Генріха ван Пеене.
- 1655 р. вересень** Богдан Хмельницький разом з царськими військами прибув до Збаража.
- 1670 - 1672 рр.** Мандрівник Ульрих Вердум, який подорожував по Польщі, відвідав Збараж і писав: «Збараж – місто з титулом князівства і належить до князя Дмитра Вишнівецького. Новий Збараж лежить на рівнині при великому лісі, Старий Збараж – на горі пів милі від нового».
- 1675 р. 2 серпня** Велика турецька орда на чолі з Ібрагімом Шишманом спалили місто, зруйнували замок і монастир Бернардинів.
- 1755 р.** Побудовано Успенську церкву.
- На місці зруйнованого монастиря князями Йосипом і Станіславом Потоцькими споруджено новий комплекс монастиря оо. Бернардинів.
- 1785 р.** У Збаражі проживало 5922 тис. населення, налічувалося 893 будинки.
- 1805 р.** Збараську гімназію перенесено до Бережан.

- 1805 – 1816 рр.** У Збаражі працювала приватна гімназія в приміщенні монастиря оо. Бернардинів. Переважна більшість учнів були українці. Навчався майбутній польський письменник Корженьовський.
- 1810 – 1815 рр.** Збараж в складі Тернопільського краю переходить до Росії.
- 1815 р.** Збараж за віденським договором відійшов до Австрії.
- 1880 р.** Розпочинається будівництво будинків для повітових служб самоврядування: будинок для суду, прокуратури, жандармерії; адміністративний будинок; будинок для староста.
- 1895 р.** Перший приїзд Івана Франка до Збаража. Виступ на селянському вічі 26 грудня. Знайомство з Антоном Грицуняком, розповідь якого лягла в основу повісті «Свинська конституція».
- 1895 – 1902 рр.** Будівництво шкільного приміщення для хлопчиків і дівчаток біля Воскресенської церкви, на місці дяківки.
- 1900 р.** За ініціативою Білинського у Збаражі засновано повітову філію товариства «Просвіти» ім. Шевченка. Головою філії обрано о. Олександра Заячківського.

В місті і повіті активно почались відкриватись читальні «Просвіти».

1910 р. Розпочалося будівництво «Сокола» для поляків (тепер РБК).

В монастирі оо. Бернардинів почала працювати реальна гімназія з польською мовою навчання.

1915 р. Покладено залізницю Збараж – Ланівці. У Збаражі побудовано новий вокзал.

1920 р. Збаразька електростанція дає перший струм. Польська влада не дала дозвіл товариству «Рідна школа» на відкриття української гімназії в місті.

**1920 р.
24 липня** Третя бригада 8-ї Червонокозачої дивізії більшовиків зайняла Збараж, який стає повітовим центром Галицької Соціалістичної Радянської республіки. У місці утворився ревком.

**1920 р.
20 верес.** Польські війська зайняли всю Східну Галичину, в тому числі і Збараж. Колонізація і полонізація українського населення Збаражчини.

1925 р. Відновлення осередків радикальної партії в селах повіту.

1930 р. На Збаражчині почала діяти ОУН, повітовим керівником якої став молодий лікар Тарас Білінський.

Польський уряд ліквідував читальні «Просвіта» на Вишнівеччині, створено штучний кордон між Волинню і Галичиною –

«Сокальний кордон». Заборонено передплачувати українські газети на Волині, які виходили в Галичині.

**1935 р.
5 вересня** До міста прибули сестри – служебниці, які стали виховательками української захоронки.

1935 р. Засновано спортивне товариство «Сокіл», головою якого був Павло Таращук. Створено футбольну команду.

1940 р. Масове відкриття неповно-середніх та початкових шкіл у селах району.

**1940 р.
10 січня** Новий адміністративний поділ. В межах Збараського повіту створено 2 райони – Збараський і Новосільський. Збараж стає райцентром Тернопільської області. Створення районних відділів.

**1940 р.
27 січня** Згідно розпорядження Тернопільського КПУ(б) і облвиконкому № 39 про організацію музею, бібліотек, кіноустановок в 38 районних центрах. У Збаражі відкрито першу державну українську бібліотеку, з дитячим відділом при ній, і сільські бібліотеки у великих селах. У місті також почав працювати районний будинок культури та кіноустановка.

**1940 –
1941 рр.** Початок примусової колективізації сільського населення.

**1940 –
1950 рр.** Знищений старий єврейський цвинтар по вул. Грушевського (перше захоронення 1510 р.).

1945 – Відновлення репресій та депортація

- 1951 рр.** українського населення Збаражчини та Вишнівеччини. Боротьба ОУН-УПА проти більшовицьких поневолювачів.
- 1945 р.
12 лют.** Загинув на Волині Командир УПА «Північ» Клим Савур - Дмитро Клячківський, який народився в Збаражі.
- 1945 р.
травень** Перехід частини УПА з Галичини через с. Шили Збаразького району у Волинські ліси. Подвиг невідомої героїні, яка, щоб забезпечити відхід частинам УПА стримувала наступ ворога (15 чол. застрелила, а сама підірвалася гранатою).
- 1945 р.
червень** Відкрито Збаразьку музичну школу.
- 1945 р.
жовтень** Поновила свою роботу Збаразька державна бібліотека та районний будинок культури.
- 1955 р.** Відкриття у місті школи механізації сільського господарства.
- 1955 р.** Почав працювати Збаразький соко-винний завод.
- Початок повернення з концтабору ГУЛАГу незаконно репресованих селян, але без місця прописки.
- 1960 р.** У місті споруджено перший п'ятиповерховий будинок.
- Закриття Воскресенської церкви.

- 1965 р.** Від Збаразького району відійшов Лановецький район.
- 1970 р.** Відкрито СШ № 3 у селищі цукровиків.
Дав першу продукцію цукровий завод.
- 1970 р.** На приміщенні СШ № 2 відкрито меморіальну дошку про виступ І. Франка на селянському вічі.
листопад
- 1975 р.** Збаразьке сільське професійне училище перейшло на середню освіту.
Оновлено дах і вежі – куполи на будинку монастиря оо. Бернардинів.
- 1985** На базі цегельного і ливарного заводів, цеху вентиляторів створено завод «Метеор».
Випущено пам'ятний знак на відзначення 500-річчя Запорізької Січі «Байда Вишневецький».
- 1985 р.** Урочисте відкриття меморіалу радянським воїнам, які полягли в роки Другої світової війни.
5 лис-да
- 1990 р.** Збаразька міська Рада перейшла в новий будинок.
Створено хор «Просвіта», керівник Виклюк Володимир.
Відбулись вільні вибори до Збаразької міської Ради народних депутатів. Головою міської Ради обрано Ігоря Залевського.

Засновано товариство «Милосердя».

Відновлено «Союз Українок».

Створено осередок Християнсько-демократичної партії.

Газету «Колгоспне життя» перейменовано в «Народне слово».

Повернуто віруючим Успенську церкву.

**1990 р.
8 липня** Створено осередок Української Республіканської партії.

**1990 р.
липень** Створено осередок Української Демократичної партії. Спілку політичних в'язнів.

**1990 р.
25 серп.** Вийшов перший номер української газети «Гомін» органу Народного Руху України. Редактор і видавець Дикий М. П.

1995 р. Створено Братство УПА. Головою братства обрано Нестора Рудика.

Урочисте Богослужіння і посвячення «Будинку Молитви» в Збаражі.

Створено акціонерне товариство «Збараж-ГАЗ».

В замковому палаці відбулася науково-практична конференція, присвячена 400-річчю від дня народження гетьмана України Богдана Хмельницького за участю вчених з Києва,

Львова, Чернівець, Тернополя і Збаража.

Появилася праця П. Сороки «Поетичний світ Яра Славутича»; Т. Піщенко «Пізнні квіти»; Л. Гонтарук «Подив».

Вийшла в світ найбільша праця тернопільчан «Тернопілля-95». У збірнику надруковані праці збаражан: Б. Ленартовича, В. Гриба, Л. Гонтарук, Б. Гевка, А. Малевича та інших.

Вийшов в світ бібліографічний покажчик «Література Землі Збаразької», упорядник М. Дем'янюк, Який включає літературу наявну в Збаразькій ЦБ до 1995 р.

**1995 р.
7 червня** Вийшов у світ перший том «Книги пам'яті», Тернопільська обл. Збаразький район. Підготували Дерейко С. М. та Малевич А. П.

**1995 р.
8 червня** Сесія міської Ради затвердила герб і хоругву міста. Визначено також День і міста 6 травня (день Святого Юрія).

**1995 р.
7 липня** Вийшов 28 номер районної газети «Народне слово», присвячений пам'яті Дмитра Клячківського.

**1995 р.
9 липня** Відкриття пам'ятника – погруддя полковникові УПА Дмитру Клячківському (Климу Савуру) в Збаражі. Скульптор Володимир Мельник.

**1995 р
жовтень** Вийшов перший номер газети Державного історично-архітектурного заповідника «Вісник історії краю» «ВІК». Редактор С. Дерейко.

- 2005 р.** Вийшов другий випуск бібліографічного покажчика «Література Землі Збараської», упорядник Н. Сенчишин, який охоплює літературу 1995-2005 рр.

Літопис Вишнівця

- 1395 р.** Перша історична згадка про Вишнівець. Спорудження Старо-Вишнівецької фортеці на Збараській горі.
- 1530 р.** Споруджено призамкову Вознесенську церкву—усипальницю князів Вишневецьких.
- 1550 р.** Обрання Дмитра Вишневецького (Байди) старостою Черкаським.
- 1640 р.** Ярема Вишневецький розпочав будівництво великого замку у Новому Вишнівці на Замковій горі, а також католицького монастиря ордену Кармелітів.
- 1720 р.** Михайло-Сирватій Вишневецький перебудовує замок в розкішний палац.
- 1740 р.** Вишневець перейшов у володіння князів Мнішеків, які прикрасили палац розкішними меблями, люстрами, плитками, придбали колекцію живопису, портретів, багатою бібліотекою і рукописами.

- 1795 р.** Після приєднання Волині до Росії, Вишнівець, як центр волості, увійшов до Крем'янецького повіту Волинської губернії.
- 1920 р.** Звільнення Вишневеця від Червоної Армії військами УНР. У травні в Вишневецькому замку стояв штаб Головного отамана Симона Петлюри.
- 1920 р.
серпень** Восьма Червоно-Козача дивізія зайняла Вишневець і навколишні села. Відновлено роботу волосного ревкому.
- 1920 р.
вересень** Польська армія захопила Вишневець і Вишневецьчину. Польський уряд спроваджує осадників-колоністів, яким роздав поміщицьку землю, запроваджує польську мову у діловодстві і школах.
- 1925 р.** В головному корпусі палацу князів Вишневецьких відкрито музей.
- 1940 р.** З частини Крем'янецького повіту утворено Вишневецький район, з центром у Вишневці.
- У селищі почав працювати райпромкомбінат, валянкова, трикотажна та шкіргалантерейна фабрики.
- Депортація польських осадників, колоністів на Сибір.
- Арешти серед української інтелігенції і православного духовенства

Почали працювати районні культурно-освітні заклади: будинок культури, бібліотеки, кінотеатр а також лікувальні заклади.

Під тиском компартійців на Вишневещині організували 20 колгоспів.

**1940 р.
лютий-
березнь**

Утворюються районні партійні органи радянської влади. Відкривається середня школа з українською мовою навчання. У вишневецькому палаці відкрито сільськогосподарський технікум.

1950 р.

Звершено суцільну колективізацію сільського господарства.

**1962 -
1970 рр.**

Відбудовано замок князів Вишневецьких.

1990 р.

У містечку відкрито пам'ятник Т. Шевченку (скульптор В. Одрехівський).

1995 р.

Свято 600-ліття від першої історичної згадки про Вишнівець. Спорудження пам'ятного знаку Байді Вишневецькому.

Перелік імен, що не увійшли до основного списку

5 січня 1895 р. в с. *Чернихівці* Збаразького району народився **Джус Володимир Іванович** – винахідник, підприємець, громадський діяч. Закінчив ремісничу школу, працював механіком на фабриках і заводах. Автор багатьох винаходів, у т. ч. в літакобудуванні (скріплювач металічних частин, згодом поширились на медицину); зареєстрував 32 патенти у США, Великій Британії, Франції та інших країнах. Провадив своє підприємство, на якому виготовляли згадані скріплювачі. Відзначений подякою секретаріату оборони США. Перший президент (1948) і меценат Українського інституту Америки в Нью-Йорку, під який пожертвував будинок вартістю 225 тис. дол.

Помер Джус В.І. 19 червня 1964 року в м. Нью-Йорк.

15 січня 1910 р. в с. *Розношинці* Збаразького району народився **Смолій Іван Павлович** – педагог, психолог, філолог, літературознавець, вчений, бібліофіл, публіцист, громадський діяч.

Закінчив Тернопільську гімназію (1929 р.), навчався на відділах класичної філології, класичної педагогіки (1936 р.), відділі української філології (1945-50 рр.) Львівського університету. 1954-71 рр. викладач психології, доцент, зав кафедри (1962-71 рр.) педагогіки і психології Кременецького (від 1969 р. – Тернопільського) педагогічного інституту (нині ТНПУ). Автор наукових, науково-методичних, науково-популярних праць із української мови та літератури, мистецтва, книговидавничої справи, музейництва. Досліджував творчу спадщину С.Крушельницької, Лесі Українки, Ю.Словацького, В.Стефаника, Т.Шевченка та ін. Як власник домашньої бібліотеки (понад 4 тис. книг)

долучився до збагачення книжкових фондів бібліотек та музеїв України.

Помер Іван Павлович Смолій 9 червня 1986 р. в Тернополі, похований у родинному селі.

24 січня 1940 р. в селі *Нижчі Луб'янки* Збаразького району народився **Гевко Богдан Матвійович** – інженер, вчений, педагог.

Закінчив Львівський сільськогосподарський інститут (1962, нині аграрний університет). Працював на Тернопільському машинобудівному заводі (нині комбайновий). Від 1971 р. – Тернопільському філіалі Львівського політехнічного інституту (нині ТДТУ): доцентом, завідувачем кафедри машинобудування, проректором з наукової роботи, завідувачем кафедри технології машинобудування. Автор 120 наукових публікацій, доктор технічних наук (1987), професор (1988), член Української інженерної академії (1992), заслужений винахідник України (1990), член Національної ради Конгресу української інтелігенції. Має понад 300 авторських свідоцтв та патентів на винаходи.

17 лютого 1915 р. в селі *Дзвиняча* Збаразького району народився **Кравець Сидір Тимофійович** – видавець, журналіст, редактор, меценат, громадський діяч.

У 1930-их рр. навчався у слюсарно-столярно-рільничій школі в містечку Вишнівець. Друкувався від 1935 р. в журналі «Каменярь» (м. Львів). У 1938 р. емігрував до Аргентини (м. Буенос-Айрес), де був співорганізатором української книгарні та видавництва «Промінь», згодом – видавництва «Перемога». В Аргентині видав понад 100 книжок українських авторів, створив бібліотеку ім. С.Петлюри (кілька тисяч книг). Редактор і видавець літературно-мистецького журналу «Пороги» (1949-1957 рр.), гумористичного місячника «Аркан» та молодіжного журналу

«Юнацький світ» (від 1956 р.) органу Братства св. Покрови УАПЦ в Аргентині «Дзвін», заступник редактора тижневика «Наш клич», редактор г. «Рада» - органу сприяння УН Раді в екзінї, редагував і оформив календар-альманах «Відродження», брошури видавництва ім. Олега Ольжича. Автор численних статей в українській пресі Австралії, Аргентини, Канади, Німеччини, Франції. Від 1961 р. – в США (м. Філадельфія), де працював у друкарні газети «Америка». Від 1962 р. – в Нью-Йорку: видавець і редактор тижневика (від 1972 р. – місячник) «Наша Батьківщина». Випускав неперіодичне видання «Добридень!», «Привселюдність», «Інформатор». Як меценат надсилав в Україну книжки, котрі видавав, зокрема передав бібліотеку діаспорної літератури науковій бібліотеці м. Рівне.

2 березня 1950 р. у с. *Кобилля* Збарзького району народився **Грещук Григорій Григорович** – журналіст, публіцист, член НСЖУ.

Закінчив Бережанський технікум механізації та електрифікації сільського господарства; факультет журналістики Львівського університету (1980). Працював зав. відділом редакції Збарзької та заступником редактора Гусятинської районних газет, зав. відділом газети «Новая жизнь» (Комі АРСР, нині Республіка Комі), редактором відділу політики і національного відродження газети «Тернопіль вечірній». Член Національної спілки журналістів України (1990), редактор газети «Травневе поле» (1994-97 рр.). Прес-секретар Тернопільської облради (1997-98). Від травня 1998 р. – кореспондент обласної газети «Свобода». Автор книг «История Койгородского края» (м. Сиктивкар, Комі АРСР 1989), «Так поставало Тернопілля» (Тернопіль, 2001); низки наукових та публіцистичних статей в українській та зарубіжній періодиці.

18 березня 1880 р. в с. *Нижчі Луб'янки* Збарзького району народився **Дудинський Роман Васильович** – військовик, отаман (майор) УГА.

Закінчив гімназію у Тернополі (1908) і Львівську політехніку (1913). Від серпня 1914 р. – комендант (командир) сотні УСС, брав участь у боях над Золотою Липою і Серетом, на г. Лисоня. В УГА командував запасним Кошем УСС у м. Станіслав (нині Івано-Франківськ), від початку 1919 – другою (Коломийською), згодом тринадцятою бригадами. Після переходу УГА за Збруч потрапив навесні 1920 р. в більшовицький полон вивезений у концтабір Кожухов, біля Москви (нині РФ), у якому загинув 14 липня 1920 року.

9 квітня 1920 р. в с. *Гнидава* Збарзького району народився **Шпак Юрій Васильович** – літератор, історик, учасник національно-визвольних змагань.

Закінчив гімназію «Рідна школа» у м. Яворів (1937 р., нині Львівська обл.). Учасник Пласту, член ОУН. У 1940 р. при спробі нелегально перейти кордон між Польщею та УРСР у підпільному загоні ОУН був заарештований органами НКВС, засудження відбував в Магаданських концтаборах. Від 1945 р. – економіст у Кракові.

Автор книг: «Слідами пам'яті» (1994), «Історії України» (у 4-х тт., К., 1996-97 рр.), статей у виданнях Польщі, США, Канади, України.

4 травня 1920 р. в с. *Старий Вишнівець* Збарзького району народився **Маслюк Віталій Петрович** – вчений у галузі літературознавства, перекладач, доктор філологічних наук.

Після закінчення Старовишнівецької і Вишнівецької шкіл він навчався у Кременецькому ліцеї. До війни працював

вчителем Вербовецької школи на Ланівеччині. Під час Другої світової війни – воював, був двічі пораненим, нагороджений медаллю «За відвагу», Орденом Вітчизняної війни I ступеня.

Після війни закінчив Львівський університет, працював спочатку вчителем, потім директором школи на Рівненщині.

Вже із студентських років він почав перекладати давньогрецьку і латинську літератури. В 60-х рр. стає викладачем Львівського університету. В 1981 р. захищає кандидатську, а наступного року – докторську дисертації з теорії літератури. Від 1963 р. – викладач цього вищого наукового закладу – завідувач кафедри класичної філології.

Віталій Петрович досліджував українську і латиномовну поезію XVI-XIX ст. Дякуючи його праці український читач має змогу познайомитись із творами Лукіана, Піпінія Стація, Архілоха, Гіппонахта, Калліна, Піртея, Солона, Феогніда, Ксенафана, Анакреона, Аніта, Еріна, Діоспоріда та ін. Крім того він перекладав також Гомера, Фукідіда, Плутарна, Солона, Аристотеля, Лонга, Вергілія, Овідія. Він автор статей із теорії літератури посібників і підручників із старогрецької та латинської мов. Учасник підготовки і видання «Філософських творів» Ф. Прокоповича (ТТ.. 1-3, 1979 р.). Перекладав українською мовою «Поетику» («Сад поетичний») М.Довгалецького (1973 р.), поеми «Про Острозьку війну під П'яткою» С.Пекаліда і «Пісня про зубра» М.Гусовського (уривки), «Роксоланя» С.Кльоновича, окремі латинські вірші П.Русина, З.Кросна, Г.Русина зі Самбора, Г.Сковороди, Г.Кониського, В.Довговида. Із старогрецької – роман «Дафніс і Хноя» Лонга (1989) та ін. Переклали опубліковувались у збірниках «Аполлонова люття» (1982), «Пісні Купідона» (1984), «Українська поезія XVI ст.» (1987), «Марсове поле» (ч. 2. 1988) тощо.

Помер Віталій Петрович 17 лютого 2005 року і похований у с. Зимна вода на Львівщині.

5 червня 1955 р. в м. *Збараж*і Збараського району народився **Ярема Ігор Теодорович** – науковець, інженер-механік. Кандидат технічних наук (1988 р.) Срібна медаль Всесоюзного виставкового центру (1991 р., м. Москва). Інші нагороди.

Закінчив Тернопільський філіал Львівського політехнічного інституту (1997 р.). Працював інженером-конструктором у ВПКТІ – світло (м. Тернопіль), від 1995 р. – завідувач галузевої науково-дослідної лабораторії ТНТУ. Розробки з участю І. Т. Яреми впроваджені на імпортному та вітчизняному обладнанні компресорних станцій магістральних газопроводів «Союз», «Уренгой-Помари-Ужгород», «Прогрес-2» та сховищах підземного зберігання газу зі значним економічним ефектом. Автор та співавтор понад 60 наукових праць, має 11 авторських свідоцтв на винаходи.

19 червня 1960 р. в с. *Болязуби* Збараського району народився **Багрій Петро Федорович** – спортсмен-гирьовик, тренер, майстер спорту міжнародного класу.

Закінчив Вінницький педагогічний інститут у 1987 році. У 1997 р. отримав звання майстра спорту міжнародного класу; 1994-96 рр. – бронзовий призер чемпіонату України; 1997 р. – чемпіон України; 1997-99 рр. – володар кубка України; 1997 р. – чемпіон світу; 1999 р. – бронзовий призер чемпіонату світу. Від 1988 р. викладає фізичне виховання в Збараському СПТУ-25. Виступає за ССТ «Колос».

25 червня 1940 р. в с. *Мала Березовиця* Збараського району народився **Левків Тарас Богданович** – художник-керамік, заслужений діяч мистецтв України (1997), член НСХУ (1971 р.).

Закінчив у Львові училище прикладного мистецтва (1964 р.), інститут прикладного та декоративного мистецтва

(1971 р.). До 1974 р. працював у цих навчальних закладах і на керамічному заводі.

Серед творів: «Місто» (1971), «Квіткова галактика» (1981), «Космічна археологія» (1984 р.), «Хресна сила» (2000 р.). Від 1962 р. – учасник всесоюзних, всеукраїнських і міжнародних виставок, конкурсів та симпозіумів: Іспанія, Італія (диплом), Польща, Литва, Німеччина, Румунія, Словаччина, Угорщина, Франція (1972 р. золота медаль), Чехія, Японія. Персональні виставки: Київ (1980), Ленінград (нині С.-Петербург, РФ), Львів (1970, 1979), Тбілісі, Грузія (1985 р.), Тернопіль (1990 р.). Твори Тараса Богдановича у каталозі (1983 р. Париж, Франція) поміж робіт 5-ти кращих керамістів світу.

20 вересня 1980 р. в смт *Вишинівець* Збаразького району народився **Король Євген Петрович** – спортсмен (вільна боротьба).

Закінчив факультет фізичного виховання Тернопільського педагогічного інституту (2001 р., нині ТНПУ). Майстер спорту України (1999 р.), член ФСТ «Колос», бронзовий призер першості світу серед юніорів (1999 р.), бронзовий призер Універсиади України (2001 р.), багаторазовий переможець Всеукраїнських та Міжнародних змагань. Кращий спортсмен Збаражчини 2004 р.

1 листопада 1925 р. в с. *Красносільці* Збаразького району народився **Яремчук Ілля Петрович** – громадський діяч, благодійник.

Почесний громадянин м. Збараж (2000 р.). Навчався у Збаразькій торгівельній школі. Під час Другої світової війни виїхав до Австрії, згодом – до Великої Британії, Канади (м.Тандер-Бей). Діяльний у товаристві «Просвіта», голова відділу Канадського фонду «Дітям Чорнобиля», який допомагає українським сиротинцям, школам-інтернатам,

лікарням у Тернопільській, Львівській, Івано-Франківській та інших областях. Ілля Петрович встановив три іменних стипендії для здібних учнів із незахищених сімей Збараської ЗОШ № 1, надсилав гуманітарні вантажі для Збараської центральної районної лікарні. Сприяв спорудженню парафіяльного будинку і реставрації храму св. Дмитрія в родинному селі, опікується Красносільською школою.

14 листопада 1965 р. в с. *Новики* Збараського району народився **Сосновий Микола Михайлович** – співак, автор пісень. Гран-прі всеукраїнських музичних фестивалів «Блакитний вогник» (2006, 2007, 2008 рр.) та інші нагороди.

Закінчив Дубнівське культосвітнє училище (1988 р. Працював будівельником, музичним керівником Збараського «Райагробуду» (1985-91 рр.), музичним керівником на Збараському цукровому заводі (1991-98 рр.). Від 1998 р. – методист драматичного жанру РБК, водночас – художній керівник у ВАТ «Збаражгаз». Виконавець авторських та українських пісень. Написав пісні на слова В.Кравчука, Д.Павличка, Д.Рибчинського та ін. авторські аудіоальбоми: «Щось, десь, колись» (2007, 2008 рр.), «Пісенний вернісаж від Збаражгаз» (2007), «Пісня буде поміж нас» (2008 р.).

29 листопада 1955 р. в с. *Колодне* Збараського району народився **Присяжнюк Василь Степанович** – правник, заслужений юрист України.

Закінчив Харківський юридичний інститут (1983, нині Національна юридична академія України). Від 1983 р. – працював помічником прокурора Маневицького району Волинської обл.; від 1995 р. – прокурор, старший прокурор відділу загального нагляду обласної прокуратури; від 1991 р. – прокурор м. Ковель; від 1998 р. – заступник прокурора Одеської обл.; 2000 р. – прокурор Рівненської обл.;

2001 р. – прокурор Запорізької обл.; 2002-2003 рр. – заступник Генерального прокурора України – прокурор м.Київ; член колегії Генеральної прокуратури України. Від 2004 р. – прокурором м. Київ.

Василь Степанович є заслуженим юристом України (2002), Державним радником юстиції II класу (2001), почесний працівник прокуратури України.

Близько 1820 року в с. *Чернихівці* Збаразького району народився **Грицуняк Антін Андрійович** – народний оповідач. Він був заможним господарем, неписьменним, складав притчі, дотепні оповідання, сатиричні мініатюри, легенди.

У 1890-их рр., ставши симпатиком Русько-Української радикальної партії (РУРП), виступав на її вічах і передвиборних мітингах у Збаражі та селах повіту, Тернополі, Львові. В грудні 1895 р. і червні 1897 р. у Чернихівцях зустрічався з Іваном Франком, який записав й опублікував оповідання А. Грицуняка «Чоловіка не наситиш» (1898 р.), «Притча про графа Бадені» та «Розбійник і піп» (обидва у 1900 р.); на основі його розповіді І. Франко написав оповідання «Свинська конституція» (1896 р.).

Помер Грицуняк А. А. 29 березня 1900 р. у рідному селі.

У 1895 році в с. *Базаринці* Збаразького району народився **Довгань Василь** – підприємець, громадський діяч.

У 20-их роках ХХ століття приїхав до США, працював у Нью-Йорку, потім у Детройті, де заснував власну фірму. Від 1949 р. – член Українського робітничого союзу, в якому 29 років був головним радним, першим заступником, головою контрольної комісії. Борець із комуністичними ідеями серед робітників. Співзасновник і довголітній голова Української

вільної громади Америки. Співзасновник Злученого українського допомагального комітету Америки та ін. організацій, у який займав провідні становища. Активний у товаристві «Гайдамаки» та інших українських об'єднаннях.

Помер у грудні 1970 р. в м. Детройті, США.

У 1905 році в с. *Лози* (за ін. даними містечко Вишнівець) Збараського району народилась **Когуська Наталія Семенівна** – письменниця, журналістка, педагог, громадська діячка, почесна членкиня Союзу українок Канади.

У 1928 р. емігрувала до Канади. Студіювала малярство у Франції та Італії. Голова Союзу українок Канади (1942-48рр.), редактор «Сторінки Союзу» в газеті «Український голос», голова Комітету українок Канади (1943-46 рр.). З 1960 по 1990 р. – перший і незмінний редактор жіночого журналу «Промінь». Шевченківська медаль Комітету українок Канади, медаль м. Вінніпег від Клубу українських професіоналістів і підприємців, член Асоціації журналістів – українців Канади.

Автор повісті «В полеті до волі», новел, наукової праці «Релігійні мотиви в творчості Лесі Українки». Підготувала «Ювілейну книжку до 25-ліття Союзу Української Молоді Канади» (1934 р.), історія Союзу українок Канади (1952 р.), нарис історії Союзу українок Канади «Дорогами сорокаріччя» (1966р.), історію Інституту св. Володимира в Торонто «Перед брамою» (1969 р.) та ін. У 1992 р. перебувала у Тернополі, де мала зустріч у «Союзі українок», зробила добродійний внесок на його розвиток.

У 1920 року в с. *Капустинці* Збараського району народився **Телев'як Петро Максимович** – громадський діяч. Діяльний в «Просвіті» та інших товариствах. Від 1941р. – член ОУН, 10 квітня 1941 р. вступив до Української революційної армії (УРА), де пройшов військовий вишкіл. Після розпуску УРА три роки виконував завдання провідників

ОУН. Від 1944 р. – на Заході, 1947 р. – в Англії (м. Лондон), учасник просвітницької роботи української діаспори, організатор гуртків народної самодіяльності. Автор книги-спогадів «Від своєї долі не втечеш» (Лондон, 2000р.), публікацій у періодиці. У 1992, 1994 рр. приїжджав в Україну, зокрема на Збаражчину.

Землі Збаразької славетні люди

1 серпня

80 років від дня народження
Кіріндася Володимира Григоровича (01.08.1935–[02].04.2012) –
громадського діяча літератора,
члена НСЖУ.

Кіріндась Володимир Григорович народився 1 серпня 1935 року на мальовничій Чернігівщині у Срібному в селянській сім'ї.

Закінчив Срібнянську середню школу (1954 р.) та Київський політехнікум зв'язку (1963 р.). З 1954 до 1957-го року проходив дійсну військову службу. Потім працював у галузі зв'язку, заступником начальника районного вузла зв'язку в Збаражі, Корюківцях Чернігівської області, Теофіполі Хмельницької області, знову у Збаражі. Більше 10 років

працював інженером з охорони праці і пожежної безпеки районного вузла електрозв'язку, центру електрозв'язку №4 у Збаражі (до 25 червня 2001 року). Очолював у місті Оборонне товариство, обирався заступником голови Збараської міської ради.

Із 1998 року – член Національної спілки журналістів України, член обласного літературного об'єднання при ТТО НСПУ та літературно-мистецького клубу «Золота троянда» (м.Хмільник, Вінницької області), член районної літературно-мистецької студії «Рушник».

Друкувався як критик та рецензент, поет у місцевій, обласній, центральній пресі: «Народне слово» («Колгоспне життя»), «Свобода», «Вільне життя», «Тернопіль Вечірній», «Селянська доля», «Вісник історії краю», «Демократична Україна», «Срібнянщина», «Амвон», журналах «Київ», «Дзвін» та інших виданнях.

У 1997 році вийшла поетична збірка «Болюче слово висію», у 2000 році – «Істина, що зорить», 2006 рік – «Мелодія літа», 2010 рік – «Вимір часу».

Володимир Кіріндась – ініціатор відкриття пам'ятної дошки письменнику Івану Романовичу Горбатову та найменування вулиці в його честь у селі Заруддя на Збаражчині. Опрацював творчу спадщину та підготував до друку збірку новел письменника-журналіста Василя Гриба «Незакінчена новела». Лауреат Міжнародної літературно-мистецької премії імені Братів Богдана і Левка Лепких. Почесний громадянин м.Збараж.

Помер поет [02] квітня 2012 року на 77-му році життя після важкої хвороби.

* * *

Кіріндась, В. Болюче слово висію...[Текст]: вірші / В.Кіріндась / Ред. В.Кравчук. – Збараж: Медобори, 1997. – 64 с.

Кіріндась, В. Виховай собі зміну. Незабутні імена – Володимир Голоднюк [Текст]: літ.-бібліогр. нарис. / В.Кіріндась. – Тернопіль: Джура, 2006. – 20 с.

Кіріндась, В. Вимір часу [Текст]: лірика / В.Кіріндась / ред. П.Перебийніс. – Збараж: Рушник, 2010. – 68 с.

Кіріндась, В. Мелодія літа [Текст]: поезії / В.Кіріндась. – Тернопіль: Джура, 2006. – 40 с.

Кіріндась, В. Істина, що зорить [Текст]: поезії / В.Кіріндась. – Тернопіль: Джура, 2000. – 48 с.

Література про життя та творчість В.Кіріндася

Володимир Кіріндась [Текст]: [біогр.] // Подільська толока: альманах літ. об'єд. Терноп. НСПУ / ред.-упоряд. З.Кіпибіда. – Тернопіль: Терно-граф, 2012. – Вип. 8. – С. 199: фотогр.

Володимир Кіріндась [Текст]: [біогр.] // Подільська толока: альманах літ. об'єд. Терноп. НСПУ / ред. кол. Є.Безкоровайний [та ін.]. – Тернопіль: Терно-граф, 2010. – Вип. 6. – С. 45: фотогр.

Бойко, О. «Болюче слово висію» [Текст] / О.Бойко // Народне слово. – 2010. – 30 лип.

Вітюк, О. Зв'язківець, журналіст, поет, патріот [Текст]: [про В.Кіріндася] / О.Вітюк // Народне слово. – 2010. – 19 лют.

Кравчук, В. Душа не втратила горіння [Текст]: [1 серпня – Володимирі Кіріндасю – 65 років] / В.Кравчук, В.Хрін // Народне слово. – 2000. – 28 лип.

Кравчук, В. Срібні роси на творчих покосах [Текст]: Володимирі Кіріндасю – 75 / В.Кравчук // Народне слово. – 2010. – 30 лип.

Ониськів, М. Володар щирого слова [Текст]: [до 70 річчя нашого земляка, поета, активного громадського діяча Володимира Кіріндася] / М.Ониськів // Свобода. – 2005. – 16 лип.

Філик, І. Молодість душі [Текст] / І.Філик // Вільне життя. – 1997. – 14 листоп.

«Прагнучи пізнати істину» [Текст]: реком. бібліогр. посіб. / Збаразька центр. б-ка, метод.-бібліогр. від.; підгот. В.Радовська.; ред. Т.Кульпа. – Збараж: [б.в.], 2010. – 8 с.

75 років від дня народження Кіріндася Володимира Григоровича [Текст] // Календар знаменних і пам'ятних дат Збаражчини на 2010 рік / Збаразька центр. б-ка, метод.-бібліогр. від.; уклад. Н.Сенчишин; ред. Т.Кульпа. – Збараж: [б.в.], 2009. – С.19-20.

Володимир Григорович Кіріндась [Текст]: біобібліогр. покажч. / Срібнянська центр. б-ка; укл. Л.М.Кириченко, С.О.Коваленко. – Срібне: [б.в.], 2010. – 8 с.

Кіріндась Володимир [Текст] // Збараж: події, дати, імена: реком. бібліогр. покажч. / Терноп. обл. від-ня Укр. бібл. асоц., Збараж. централіз. бібл. система; уклад.: В.Радовська, Н.Сенчишин; ред.: Т.Кульпа, О. Раскіна. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2013. – С.68-70.

Кіріндась Володимир [Текст] // Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2010 рік: бібліогр. покажч. / уклад. М.Друневич; ред. О.Раскіна. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2009. – С.18.

Кіріндась Володимир Григорович [Текст] // Збаражу – 800: Події. Дати. Імена.: реком. бібліогр. посіб. / Збараж. центр. б-ка, метод.-бібліогр. від.; уклад. В. Радовська; ред. Т.Кульпа. – Збараж: [б.в.], 2011. – С.70-72.

Кіріндась Володимир Григорович [Текст] // Лауреати літературних премій – наші земляки: бібліогр. покажчик / Збаразька центр. б-ка, метод.-бібліогр. від.; уклад. Н.Сенчишин; ред. Т.Кульпа. – Збараж: [б.в.], 2006. – С.9-11.

Кіріндась Володимир Григорович [Текст] // Література землі Збаразької: бібліогр. посіб.: Вип.2. / Збаразька центр. б-ка, метод.-бібліогр. від.; уклад. Н.Сенчишин; ред. Т.Кульпа. – Збараж: [б.в.], 2005. – С.30-32.

Кіріндась Володимир Григорович [Текст]: [біографія] // Тернопільський Енциклопедичний Словник. Т.2. К-О. – Тернопіль: Збруч, 2005. – С. 79.

Кіріндась Володимир Григорович [Електронний ресурс] // Регіональний інформаційний портал Тернопільщина. – [Україна], 2009. – Режим доступу: <http://www.irp.te.ua/index.php?option=comcontent&view=article&id=2030:2013-01-17-14-09-35&catid=5:2009-09-20-12-13-07>, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 25.02.2014.

Левенець, В. Присвятив себе слову і збаразькій землі [Електронний ресурс] / В.Левенець // Народне слово. – [Україна], 2012. – Режим доступу: <http://narodne-slovo.te.ua/2010/08/13/prysvyatyv-sebe-slovu-i-zbarazkij-zemli/>, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 25.02.2014.

Помер громадський діяч, поет, Володимир Кіріндась [Електронний ресурс] // Погляд. Новини Тернополя. – [Україна], 2012. – Режим доступу: <http://poglyad.te.ua/podii/pomer-hromadskyj-diyach-poet-volodymyr-kirindas/>, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 25.02.2014.

Славетні постаті Срібнянищини. Володимир Григорович Кіріндась [Електронний ресурс] // Срібнянська ЦБС. – [Україна], 2009-2010. – Режим доступу: <http://cbs-sribne.org.ua/load/2-1-0-11>, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 25.02.2014.

Зв'язківець, журналіст, поет, патріот [Електронний ресурс] // Народне слово. – [Україна], 2012. – Режим доступу: <http://narodne->

9 вересня

115 років від дня народження
Смакули Олександра Теодоровича
(09.09.1900 – 17. 05. 1983) – вченого
у галузях фізики та хімії,
винахідника, громадського діяча.

***Смакула Олександр Теодо-
рович*** народився 9 вересня 1900
року в с. Доброводи Збарзького
району.

В 1912-14 рр. навчався в гімназії
м.Збараж, 1922 р. закінчив гімназію в
м.Тернопіль. Під час Листопадового
зриву – учасник становлення влади
ЗУНР у родинному селі та Збаражі.
1918-20 рр. – в УГА. 1922-27 рр.
студіював математичні і природничі
науки в університеті м. Геттінген (Німеччина), від 1927 р. –
асистент професора Р. Поля в Першому фізико-
математичному інституті цього університету. Від 1928 р. –
професор університету в м.Одеса. Повернувшись до
Німеччини, 1930-34 рр. – керівник оптичної лабораторії
Кайзер Вільгельм інституту в м. Гайдельберг, 1934-45 рр.
керівник дослідницької лабораторії фірми К. Цейса в м.Єна.
Від 1946 р. – в США, де спеціаліст - консультант із
дослідження матеріалів інфрачервоного випромінювання
військової лабораторії армії США (штат Вірджинія).

1951-56 рр. – професор, заступник директора лабораторії
для дослідів з ізоляції Массачусетського технологічного
інституту. 1964-75 рр. – засновник і директор лабораторії
фізики кристалів, створив наукову школу з вивченням

проблем твердотілої електроніки, він один із зачинателів становлення квантової механіки.

Олександр Смакула був доктором філософії (1927), членом НТШ (наукове товариство ім. Т. Шевченка, 1930), почесним членом Товариства українських інженерів в Америці (1964), членом німецького фотографічного товариства, американського Фізикового та Оптичного товариств, НАН у м. Нью-Йорк (США) та інших наукових установ.

Олександр Теодорович автор близько 100 наукових праць німецькою, англійською та українською мовами, багатьох патентів на винаходи, досліджень оптичних властивостей ненасичених сполук, діелектричних властивостей твердих тіл, оптичних властивостей лужногалоїдних кристалів та ін. *(пояснив радіаційне забарвлення кристалів і вивів кількість математичного співвідношення – «формулу Смакули»;* дослідив процес трансформації кристалічного вуглеводу електричними збудженнями р-електронів – так звана «інверсія Смакули»; створив оптичні кристали – фтористі літій і натрій, оригінальні мастила, придатні до використання за високих та низьких температур, винайшов бром йодид талію для приладів нічного бачення, винайшов і запровадив технології вирощування, очищення й дослідження кристалів; дослідив зміни властивостей кристалів у наслідок впливу радіації та дефектів).

Дослідження і винаходи Олександра Теодоровича застосовують у мікроскопах, перископах, цистоскопах, далемірах, кіно та фотоапаратах та іншій оптичній техніці.

Наукові праці О.Смакули у США присвячені різним аспектам вивчення монокристалів, зокрема монографія «Монокристали: вирощування, виготовлення і застосування» (1962). У 1972 р. за сприяння академіка М. Келдиша побував в Україні, відвідав м.Тернопіль і родинне село. У 1996 р. в Тернополі засновано Фонд О.Смакули. Ім'я Смакули присвоєно технічному лицю у Доброводах, де у 2000 р. споруджено пам'ятник вченому; на будинку ТДТУ йому

встановлено меморіальну таблицю. За рішення ЮНЕСКО 2000 р. відзначався як Рік О.Смакули.

Помер видатний вчений 17 травня 1983 р. в м.Обурн, штат Массачусетс (США).

* * *

Смакула Олександр. Монокристали [Текст] / за ред. В.Козирського і В.Шендеровського. – К.: Рада. – 2000. – 428 с.

Література про життя О.Смакули.

Абліцов, В. «Галактика «Україна»». Українська діаспора [Текст]: видатні постаті / В.Абліцов. – К.: КИТ, 2007. – 436 с.

Головач, Ю.В. Фізики – дійсні члени Наукового товариства ім. Т. Шевченка у Львові [Текст]: [про вченого фізика, хіміка, математика О.Смакулу] / Ю.В.Головач // Аксіоми для нащадків: Українські імена у світовій науці. — Львів: Меморіал, 1992. – С. 247-251.

Ярема, С. Олександр Смакула [Текст] / С.Ярема // Ювілейна книга Української гімназії в Тернополі 1898-1998: до сторіччя заснування / за ред. С.Яреми. – Тернопіль: Львів, 1998. – С.670-671.

* * *

Бурма, В. Смакулове коріння [Текст]: незабутні / В.Бурма // Вільне життя. – 2003. – 22 квіт.

Довгий, Я. «Формула Смакули» [Текст]: [про професора О.Смакулу – автора багатьох патентів, почесного члена Товариства Українських інженерів, Американського Оптичного товариства, уродженця с.Доброводи Збаразького р-ну] / Я.Довгий // Відродження. – 1991. – № 21.

Капанюк, В. Винаходами тернополянина користується весь світ [Текст] / В.Капалюк // Захід. – 2001. – №1. – С.9.

Козирський, В. Олександр Смакула — автор відкриття століття [Текст]: [до 100-річчя від дня народження] / В.Козирський, В. Шендеровський // Фізика. – 2000. – № 26. – С. 5, 8.

Малевиц, А. З далека вертаю до тебе, мій краю! [Текст]: вчений зі світовим іменем / А.Малевиц // Вісник історії краю. – 1995. – №2 (листоп.).

* * *

Козирський, В. Олександр Смакула (1900-1983) [Текст]: фізик, винахідник / В.Козирський, В.Шендеровський // Визначні постаті Тернопілля: біографічний збірник / упор.: О.Г.Бенч, В.М.Троян. – К.: Дніпро, 2003. – С.184-185.

Олександр Смакула (1900-1983) [Текст] // Вони прославили наш край: бібліогр. посіб. / уклад. Л.Марченко, С.Воробель. – Тернопіль: Підручники і Посібники, 2002. – С.269-272.

Пиндус, Б. Смакула Олександр Теодорович [Текст]: [біографія] / Б.Пиндус, Л.Щербак // Тернопільський Енциклопедичний словник. – Тернопіль: Збруч, 2008. – Т.3. П – Я. – С.297-298.

Смакула Олександр: геній родом із Доброводів [Текст]: рекомендац. бібліогр. посіб. / Збаразька центр. б-ка, метод. – бібліогр. від.; уклад. Т. Кульпа. – Збараж: [б. в.], 2010. - 22 с.

* * *

Нелегкий шлях повернення великого українця — Олександр Смакула [Електронний ресурс] // «Наша Парафія» Парафія святого Архистратига Михаїла, Київ, Пирогів. – [Україна], 2006-2014. – Режим доступу: <http://www.parafia.org.ua/biblioteka/>

kultura/shenderovskiy-nehaj-ne-hasne-persha/nehkyj-shlyah-pover-nennya-velykoho-ukrajintsya-oleksandr-smakula/, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр., рос., пол., нім., італ. – Опис зроблено: 08.04.2014.

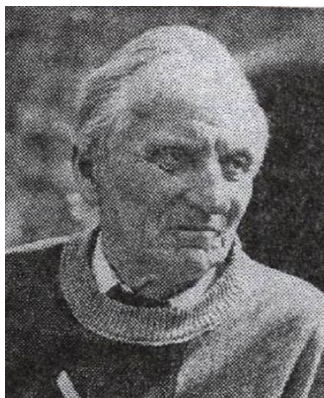
Олександр Смакула [Електронний ресурс] // Українці в світі. – [Україна], 2008. – Режим доступу: <http://www.ukrainians-world.org.ua/ukr/peoples/9703c4ecd214fc26/>, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 08.04.2014.

Смакула Олександр Теодорович [Електронний ресурс] // Вікіпедія: вільна енциклопедія. – [Україна], 2013. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Смакула_Олександр_Теодорович, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 08.04.2014.

Смакула Олександр Теодорович [Електронний ресурс] // ЗапоВики «wiki.ciit.zp.ua». – [Україна], 2011. – Режим доступу: http://wiki.ciit.zp.ua/index.php/Стаття:_Смакула_Олександр_Теодорович, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 08.04.2014.

21 ЖОВТНЯ

100 років від дня народження
Малеви́ча Анато́лія Павло́вича
(21.10.1915 – 09.06.1997) – педагога, краєзнавця, фольклориста.

Малеви́ч Анато́лій Павло́вич народився 21 жовтня 1915 року в с. Бережанка Лановецького району. Закінчив гімназію в м.Кременець; навчався у Варшавському університеті (Польща); закінчив філологічний факультет Чернівецького університету (1952). Від 1939р. – у школах Кременецького та Лановецького районів, зокрема учитель у

с.Лосятин, директор школи в с.Старий Тараж (обидва Кременецького району). Учасник німецько-радянської війни (1944-45 рр.). 1945-47 рр. – інспектор Новосільського райвно (нині с. Нове Село Підволочиського району); 1947-51 рр. – завідувач Микулинецьком райвно (нині смт Микулинці Тернопільського облвно, в травні 1952 р. звільнений за вказівкою МДБ; згодом – учитель, від 1964 р. – завідувач навчальної частини СШ № 2 у м. Збараж. 1990-і рр. – старший науковий співробітник Збараського краєзнавчого музею; 1990-97 рр. – голова Збараської організації товариства «Просвіта». Володів грецькою, латинською, німецькою, польською, французькою, церковно-слов'янською мовами. Почесний член Всеукраїнського товариства «Просвіта» (1993), почесний член ВУСК (1966, Всеукраїнська спілка краєзнавців).

Анатолій Павлович автор численних статей із краєзнавства в українських та зарубіжних виданнях, нарисів. Видав путівники: «Збараж» (1984), «Збараський замок» (1988), «Вишнівець» (1989); книжки: «Дмитро Вишнівецький (Байда)» (1990), «Неопалима купина» (1991), «Морозенко» (1992), «Просвіта на Збаражчині» (1995), «Літопис Землі Збараської в датах, подіях, фактах і особах» (1996) та ін. Зібрав і записав 30 альбомів народних пісень, переказів, легенд, казок, приказок, звичаїв, зокрема про Н. Морозенка, опублікував у збірниках «Легенди та перекази» (1985), «Євшан-зілля: Легенди та перекази Поділля», «Лицарі волі» (обидві – 1992), «Казки Західного Поділля» (1994) та ін. В альманасі «Літературна Збаражчина» (1998) – автор розділу «Славні імена». Працював над книгою «Лікарі Збаражчини».

Анатолій Павлович Малевич помер 9 червня 1997 року в м. Збараж де і похований.

* * *

Малевиц, А.П. Збараж [Текст]: історико-красознавчий нарис / А.П.Малевиц; худ. І. Плесканко. – Львів: Каменяр, 1984. – 46 с.: іл.

Малевиц, А.П. Збаразький замок [Текст]: путівник / А.П. Малевиц. – Тернопіль: Облполіграфвидав, 1988. – 13с.

Малевиц, А.П. Вишнівець [Текст]: путівник / А.П.Малевиц; ред. Б.І.Мельничук. – Тернопіль: Облполіграфвидав, 1989. – 30с.

Малевиц, А. Літопис землі Збаразької [Текст]: в датах, подіях, фактах і особах / А.Малевиц; рец. О.Підгірський; ред. В.Гриб. – Збараж [б.в.], 1996. – 83с. – (серія «Збаражчина»).

Література про життя Малевича А.П.

Анатолій Малевич [Текст] // Тернопілля'95: регіональний річник – Тернопіль, 1995.- С. 778.

Кіріндась, В. Анатолій Малевич [Текст] / В. Кіріндась // Тернопілля'97 : регіон. річник. — Тернопіль, 1997. — С. 663–664.

* * *

Барва, Г. Ось так би життя прожити, – зробили висновок учні, друзі А.П. Малевича, зібравшись на річницю з дня його смерті [Текст] / Г. Барва // Народне слово. — 1998. — 19 черв.

Барва, Г. Пухом тобі, калинова Збаразька земля, учителю [Текст] / Г.Барва // Народне слово. – 1997. – 14 червня.

Дерейко, С. Вчитель з великої букви [Текст] / С.Дерейко // Вісник історії краю. – 1995. – №1. – С.7.

Наш край багатий розумними, всебічно-розвиненими людьми. Але небагато знайдеться таких, які б намагалися усе, чим багаті, що знають, не рахуючись із часом і витратами передавати іншим. Саме до таких належав Анатолій Малевич.

Кіріндась, В. Пам'яті друга [Текст] / В.Кіріндась // Вісник історії краю. – 1998.- трав. – С.5.

Стахів, Т. Ім'я вкарбоване в історію краю [Текст]: [присвячується А.П. Малевичу] / Т.Стахів // Народне слово. – 2005. – 4 листоп.

Філик, І. Невичерпна краса душі [Текст] / І.Філик // Вісник історії краю. – 1997. – черв. – С.4.

* * *

95 років від дня народження Малевича Анатолія Павловича [Текст] // Календар знаменних і пам'ятних дат Збаражчини на 2010 рік / Збаразька центр. б-ка, метод.-бібліогр. від.; уклад. Н.Сенчишин; ред. Т.Кульпа. – Збараж: [б.в.], 2009. – С.23-24.

Анатолій Малевич [Текст] // Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2005 рік / Терноп. ОУНБ; уклад. М.Друневич, ред. Г.Жовтко. – Тернопіль, 2004. – С. 117-118.

Головин, Б. Малевич Анатолій Павлович [Текст] / Б.Головин, Б.Савак, М.Ханас // Тернопільський Енциклопедичний Словник. – Тернопіль, 2005. – Т. 2 : К – О. – С. 442 : фотогр.

Літописець рідного краю: Анатолій Павлович Малевич [Текст]: попередж. довідка / Збаразька центр. б-ка, метод.-бібліогр. від.; підгот. Т.Кульпа. – Збараж: [б.в.], 2005. – 15 с.

Малевич Анатолій Павлович [Текст] // Література землі Збаразької: бібліогр. покажч. / Збаразька центр. б-ка, метод.-бібліогр. від.; упоряд. М.Дем'янюк. – Збараж: [б.в.], 1995. – С.11-13.

* * *

95 років від дня народження Анатолія Малевича (21.10.1915–9.06.1997) — педагога, краєзнавця, фольклориста [Електронний ресурс]. – Електрон. текстові та граф. дані. –

[Україна], 2009. – Режим доступу: <http://www.library.te.ua/librarycontent/calendar/kalendar10/101.html>, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 08.03.2014.

Малевиц Анатолій Павлович [Електронний ресурс] // Регіональний інформаційний портал Тернопільщина. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2009-2012. – Режим доступу: <http://www.irp.te.ua/index.php?option=comcontent&view=article&id=1228:2010-04-08-14-16-43&catid=76:2009-10-04-11-03-50>, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 08.03.2014.

10 листопада

55 років від дня народження
Кравчука Володимира Ярославовича (10.11.1960) – поета, громадського діяча, публіциста, літературознавця, члена НСЖУ, НСПУ.

Кравчук Володимир Ярославович народився 10 листопада 1960 року в с. Добромірка Збарзького району. У 1981 році закінчив Кременецьке медичне училище. 1983-93 рр. працював у медичних установах Тернополя. Від 1993 р. помічник санітарного лікаря районної епідеміологічної станції в м. Збараж. Керівник районної літературної студії «Рушник». З 3 грудня 2007 року по березень 2009 року –

редактор районної газети «Народне слово».

Член НСЖУ (національної спілки журналістів України 1998) та НСПУ (Національї спілки письменників України

1999), лауреат літературно-мистецької премії ім. Іванни Блажкевич (2000), дипломант літературної премії ім. В. Вихруща (2001).

Автор збірок поезій, серед яких: «Сніголом» (1990), «Зіниці розплющених вікон» (2000); поеми «Згряя чорних лебедів» (1996); книжки віршів для дітей «Ліниві чобітки» (2003); навчального посібника «Патріотичні мотиви у творчості Яра Славутича» (1998). Вставка. Співавтор аудіо альбому «На цій землі» (2003).

* * *

Кравчук, В. Сніголом [Текст]: поезії / В.Кравчук. – Тернопіль: редакційно-видавничий відділ управління по пресі, 1990. – 64с.

Кравчук, В. Казки Медоборів [Текст] / В.Кравчук. – Збараж, 1993. – 16с.

Кравчук, В. Як сніжок промок [Текст]: вірші / ред. В.Гриб. – Збараж, 1995. – 16с.

Кравчук, В. Згряя чорних лебедів [Текст]: поема в монологах / Кравчук. В. – Збараж, 1996. – 24с.

Кравчук, В. Кладка через повінь [Текст]: лірика / В. Кравчук. – Тернопіль: Тайп, 1997. – 28с.

Кравчук, В. Патріотичні мотиви у творчості Яра Славутича [Текст]: навчальний посібник / В.Кравчук. – Тернопіль: Джура, 1999. – 47с.

Кравчук, В. Зіниці розплющених вікон [Текст] / В.Кравчук. – Збараж: Медобори, 2000. – 48с.

Кравчук, В. Ліниві чобітки [Текст]: вірші для дошкільнят і молодших школярів / В.Кравчук. – Тернопіль: Джура, 2003. – 8с.

Кравчук, В. Фата розлуки [Текст]: вірші / В.Кравчук. – Збараж: Рушник, 2005. – 16с.

Кравчук, В. Снопеліле озеро [Текст]: вибране / В.Кравчук. – Тернопіль: Терно-граф, 2010. – 108с.

Кравчук, В. Для дівчаток і хлоп'ят вузлик віршиків до свят [Текст]: вірші / В.Кравчук. – Тернопіль: Богдан, 2011. – 24 с.

Кравчук, В. Бігло садом Віршеня [Текст]: вірші / В.Кравчук. – Тернопіль: Богдан, 2014. — 24 с.

Література про життя В. Кравчука.

Володимир Кравчук [Текст] // Письменники Тернопілля. Члени Національної спілки письменників України. – Тернопіль: Терно-граф, 2010. – С.58.

Володимир Кравчук [Текст]: [біографія] // Літературне Тернопілля. – Тернопіль: Терно-граф, 2007. – С.348.

* * *

Бачинський, Я. «Починаю з чистого аркуша,» - так сказав член Національної спілки письменників і журналістів Володимир Кравчук під час вручення йому в приміщенні обл. філармонії літературної премії ім. Іванни Блажкевич [Текст] / Я.Бачинський // Народне слово. – 2001. – 9 лют.

Володимира Кравчука нагороджено премією «Літературного Тернопілля» [Текст] // Народне слово. – 2010. – 24 груд.

Заяць, Ю. Ювілейний рубіж поета Володимира Кравчука [Текст] / Ю.Заяць // Народне слово. – 2010. – 5 листоп.

Коли душа багата [Текст]: [з нагоди 45-ча письменника В.Кравчука] // Народне слово. – 2005. – 4 листоп.

Кравчук Володимир увійшов до ради Тернопільської філії Національної спілки письменників України [Текст] // Народне слово. – 2001. – 21 верес.

Кравчук, В. Володимир Кравчук: «Гірчить солодка жінка, наче кава, що мліє в чашиці, мов у сповитку...» [Текст]: [інтерв'ю] / пров. А.Кушнірук // Свобода. – 2007. – 13 жовт. – С.8.

Михайлюк, С. Бентежна мелодія слова [Текст]: [у члени Спілки письменників прийнято Володимира Кравчука] / С.Михайлюк // Вісник історії краю. – №11-12. – С.7.

Премію Іванни Блажкевич присуджено поету-збаражанину, члену Національної спілки письменників та журналістів – Володимирі Кравчуку [Текст] // Народне слово. – 2002. – 1 січ.

Сиско, І. Квіти визнання та надії – для Володимира Кравчука [Текст] / І.Сиско // Народне слово. – 2005. – 18 листоп.

У поета золота душа [Текст]: [Володимирі Кравчуку – 40] // Народне слово. – 2000. – 10 листоп.

Філик, І. «День Києва» у Збаражжі [Текст]: [вручення членських квитків Національної спілки письменників України І.Горбатову (помертню) і В.Кравчуку] // Народне слово. – 1999. – 19 лист.

Філик, І. Італійські диплом і медаль Володимира Кравчуку [Текст] / І.Філик // Народне слово. – 2007. – 18 січ.

Хрін, В. «Так хочеться, щоб ніжність не зів'яла» [Текст]: [про письменника В.Кравчука] / В.Хрін // Народне слово. – 2006. – 20 жовт.

Яркун, А. «Мій листопаде, ти прийшов, прийшов до мене н'ятдесятим» [Текст]: Володимир Кравчук відзначив золотий ювілей / А.Яркун // Народне слово. – 2010. – 19 листоп.

* * *

«Дарую Вам тепло душі своєї» [Текст]: реком. бібл. посіб. / Збаразька центр. б-ка, метод.-бібліогр. від.; підгот. В.Радовська; ред. Т.Кульпа. – Збараж: [б.в.], 2010. – 17 с.: фотогр.

50 років від дня народження Кравчука Володимира Ярославовича [Текст] // Календар знаменних і пам'ятних дат Збаражчини на 2010 рік / Збаразька центр. б-ка, метод.-бібліогр. від.; уклад. Н. Сенчишин; ред. Т. Кульпа. – Збараж: [б.в.], 2009. – С. 24.

Кравчук Володимир Ярославович [Текст] // Лауреати літературних премій – наші земляки: бібліогр. покажч. / Збаразька центр. б-ка, метод.-бібліогр. від.; уклад. Н.Сенчишин; ред. Т.Кульпа. – Збараж: [б.в.], 2006. – С.12-15.

Кравчук Володимир Ярославович [Текст] // Література землі Збаразької: бібліогр. посібн. – Вип. 2. / Збаразька центр. б-ка, метод.-бібліогр. від.; уклад. Н.Сенчишин; ред. Т.Кульпа. – Збараж: [б.в.], 2005. – С.33-34.

Кравчук Володимир Ярославович [Текст]: [біографія] // Література землі Збаразької: бібліогр. покаж. / Збаразька центр. б-ка, метод.- бібліогр. від.; упоряд. М.Дем'янюк. – Збараж: [б.в.], 1995. – С.18.

Кравчук Володимир Ярославович [Текст]: [біографія] // Тернопільський Енциклопедичний Словник. Т.2: К-О. – Тернопіль: Збруч, 2005. – С.214.

* * *

«Дарую Вам тепло душі своєї...» [Електронний ресурс] // Бібліотечний блог для молоді Тернопілля. – [Україна], 2011. – Режим доступу: <http://youthtyl.blogspot.com/2011/02/blog-post9153.html>, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 10.03.2014.

Володимир Кравчук [Електронний ресурс] // Тернопільська обласна організація Національної спілки письменників України. – [Україна], 2011-2012. – Режим доступу: <http://toonsp.te.ua/poezija/137-kravchuk.html>, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 10.03.2014.

Кравчук Володимир [Електронний ресурс] // Національна Спілка Письменників України. – [Україна], 2012. – Режим доступу: <http://www.nspu.org.ua/dovidnyk/%D0%9A>, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр., англ. – Опис зроблено: 10.03.2014.

Кравчук Володимир Ярославович [Електронний ресурс] // Обласна бібліотека для дітей м.Тернопіль. – [Україна], 2004-2012. – Режим доступу: <http://www.odt.te.ua/?menu=info&id=444>, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 10.03.2014.

Ювілейні дати населених пунктів Збаражчини

смт Вишнівець

(620 років з часу першої писемної згадки)

Перші згадки про Вишнівець зустрічаються в історичних джерелах з 1395 р., коли великий князь литовський Вітовт, позбавивши Дмитрія Корибута — сина великого князя Ольгерда Гедиминовича Сіверського князівства, дав йому кілька поселень на Волині, в тому числі Вишнівець, на правому березі річки Горинь, де

було закладено замок.

У документах за 1434 р. і 1463 рр. є згадки про перехід цього населеного пункту від одного власника до іншого при поділі міста між синами Василя – Василем, Семеном і Солтаном.

У 1577 р., після татарського нападу і зруйнування Вишнівця, князь Андрій Вишневецький не зміг сплатити королівського побору. Тільки у 1583 р. Вишнівець частково відновився. Він мав 126 будинків, у яких проживало 630 мешканців.

1604 р. тут сталася подія, яка мала великий вплив на долі Росії, Польщі та України: у Воскресенській церкві відбулися заручини Лжедмитрія та Марини Мнішек.

З 1593 р. до 1614 р. місто через Александру Вишневецьку перейшло у власність до її чоловіка князя Єжи Чарторийського. Потім Вишнівець викупив овруцький староста Міхал Вишневецький.

Таким чином, у другій половині XVI ст. Вишнівець став резиденцією українських магнатів князів Вишневецьких, які поступово окатоличилися і спольщилися. 1640 р. Ієремія Вишневецький розпочав будівництво великого замку. Це був квадратний земляний замок з чотирма бастіонами на рогах, з трьох боків оточений ровами. Тоді розбудоване було і підзамче – форпост на підступах до замку. На підзамчу згодом був побудований монастир кармелітів з костьолом Святого Міхала.

Обмеженим магдебурзьким правом Вишнівець користувався уже наприкінці XV ст., оскільки в одному з документів за 1482 р. його названо містом. Відомий мандрівник Еріх Лясота, їдучи повз Вишнівець, у щоденнику записав: «Вишнівець доволі значне місто з замком».

Місто, маючи обмежену власником магдебурію, на той час було великим торговим і ремісничим центром, куди з'їжджалися на торги купці з Крем'янця, Почаєва та інших міст Волині. Проте після підписання Зборівського миру Вишнівець був вщент пограбований і зруйнований татарами,

що на довгі роки відбилося на його розвитку. Не було іншої такої місцевості на Волині, яка так часто була плюндрована турками і татарами, а також козацькими повстаннями.

Під час Збаразької війни 1675 р. турки захопили замок, Перебили його залогу, а від містечка залишився лише попіл. Щоб підняти містечко король Ян Собеський дарував його власнику Белзькому воєводі, великому коронному гетьману Дмитрію-Єжи Вишневецькому у 1677 р. привілей, яким його жителі звільнялись від податків на 12 років.

1720 р. у Вишнівецькому замку оселився господар Міхал Серватій Вишневецький і віддав належне відродженню родового гнізда. Людина високоосвічена, обізнана з новітніми досягненнями європейської культури, політичний і військовий діяч князь Міхал на замковому плаці збудував двоповерховий палац на зразок позаміських французьких резиденцій та «італійський сад» з альтанками.

Після смерті у 1744 р. останнього з роду Вишневецьких – великого литовського гетьмана, віленського воєводи, князя Міхала – Серватія Вишнівець спочатку перейшов у володіння до Огінських та Замойських, а потім – до князів Мнішеків.

Граф Міхал Мнішек володів Вишнівцем з 1759 по 1806 р. До того часу укріплення замку і підзамча втратили своє значення і заважали зв'язкам резиденції з містом і її розбудові. Тому їх частково зрили, а частково перепланували. За часів Міхала Мнішека значної реконструкції зазнали інтер'єри палацу. Вони стали більш розкішними й витонченими. Існує припущення, що їх перебудовою керував архітектор П'єр Рішар Тірегал'є, який працював для Мнішеків у Варшаві.

Справу Міхала Мнішека продовжив його син Кароль — вчений-геральдист, що добре усвідомлював культурну цінність вишнівецького палацу-замку, опікувався ним, поповнював архів, бібліотеку, колекцію, але вже за його часів розпочалася руйнація комплексу.

У 1760 р. в містечку налічувалося 10 цехів, а через 8 років – тільки три, зате у 1771 р. кількість селянських господарств зросла. 16 жовтня 1781 р. відбулася зустріч польського короля Станіслава-Августа Понятовського з майбутнім російським імператором Павлом І, який подорожував зі своєю дружиною під іменами «графи Дю Норд». Заслугує на увагу факт, що жителі Вишнівця подарували королю шестифунтову гармату з гербом міста «Корибут» та золоту медаль із зображенням короля Міхала Корибута.

Після 1795 р. Вишневець як містечко належало до Крем'янецького повіту Волинського намісництва, яке у 1797 р. було перетворене у Волинську губернію.

Гербом Вишнівця був родовий знак князів Вишневецьких «Корибут»: *«На червоному тлі золотий півмісяць, обернений рогами донизу. Під ним золота шестикутна зірка, а над півмісяцем хрест із перехрещеними кінцями».*

У середині XIX ст. від графа Андрія Мнішека вишневецькі володіння дісталися грузинським князям Абамелек, які 6 грудня 1850 р. були прирівнені до дворян Російської імперії.

У 1857 р. від Абамелек маєтки купив вчений-аматор граф Володимир Плятер і почав відновлювати колекції палацу, доповнивши їх своєю збіркою. Однак, зазнавши фінансового краху, змушений був у 1875 — 1876 рр. продати вишневецький палац з майном на аукціоні. А далі палац перейшов до міського голови Києва Андрія Толі, який довів його до розорення, продаючи майно та твори мистецтва вроздріб. Останніми власниками Вишнівця були князь Кочубей і генерал Демидов.

Свого часу до Вишнівця було приєднано хутори Вишневий (Варшавка), Мухавець і Чернявський.

Значних руйнувань палацові споруди зазнали внаслідок перебування тут у 1920 р. більшовицьких військ. Відремонтований комплекс був знищений у 1944 р. українськими партизанами. За часів царизму Вишневець так і

не дочекався офіційного підтвердження старого герба. Не мав він його і за часів Другої Речі Посполитої та радянської влади.

У березні 1941 р. з палацу Вишневецьких вивезено до Москви найкращі картини, скульптури меблі, злоті та срібні речі, стародруки і цінну бібліотеку.

2 липня 1941 німецькі війська ввійшли у Вишневець. Після захоплення фашистами у замку знайшли собі місце німецьке гестапо та жандармерія.

12 липня 1941 поліцією було вбито 35 євреїв. 30 липня розстріляно близько 400 чоловіків-євреїв, 4 вересня – 146 євреїв. В березні 1942 створено гетто, куди були доставлені євреї з навколишніх сіл. Гетто знищено 11 серпня 1942, коли було розстріляно близько 2500 євреїв. Ще декілька сотень євреїв, які переховувались, були вбиті протягом наступних 4 тижнів. На єврейському кладовищі Вишневця збереглися пам'ятники 16 ст.

1949 р. – спалено Вишневецький замок. Відбудовано замок князів Вишневецьких в 1962-1970 рр.

1963 р. – закрито й пограбовано Вознесенську церкву, а на початку 90-х рр. 20 ст. зусиллями місцевої громади храм було відновлено.

В околицях Вишнівця розташовано ще дві дерев'яні православні церкви.

Храм Різдва Пресвятої Богородиці на території сучасного Старого Вишнівця було побудовано на кошти Яна Кароля Мнішека в 1845 р. Неподалік знаходиться невеличка капличка св. Юрія.

Свято-Троїцька церква була зведена у 1892 р. майстром Омеляновським. В радянський час храм був єдиним діючим в цих околицях.

Ще на початку 20 ст. у Вишнівці діяло два католицькі костели. Один з них – костел св. Міхала – був розташований біля самого палацу на території монастиря босих кармелітів. Костел у 1645 р. почав будувати Ярема Вишневецький, його справу продовжив син Міхал Томаш, а закінчив уже Михайло Сервацій. В підземеллях цієї споруди знайшли свій останній спочинок князі Вишневецькі, які сповідували католицизм та деякі представники Мнішеків.

У 1832 р. костел віддали православній громаді. У 1836 р. тут спалахнула велика пожежа. На початку 20 ст., коли власником Вишнівця став генерал Павло Демидов, будівлю почали відновлювати як православну церкву.

У 1910 р. було організовано перепоховання тіл на католицький цвинтар, де згодом було споруджено надгробну арку та встановлено гранітний обеліск.

Після відступу радянських військ в роки Другої світової війни в підземеллях костелу було знайдено десятки тіл юнаків та дівчат, що стали жертвами комуністичного режиму. В середині 20 ст. радянська влада підірвала храм.

Однією з найбільших національних меншин на території Вишнівеччини були євреї, які були найзаможнішою частиною населення. В роки Другої світової війни в центрі містечка було влаштоване єврейське гетто, а в яру на території старого Вишнівця проводилися розстріли нівчому невинних людей. За радянської доби на цьому місці було зведено меморіал.

До сьогодні збереглася будівля синагоги, де нині знаходиться адміністрація селища.

В межах містечка зосереджено ряд пам'яток промислового виробництва – цегельний завод, залишки вапельні.

На початку 20 ст. тут діяло два великих млини братів Грязунових. Один з них був водяним та знаходився на греблі, інший – в самому містечку. На початку 21 ст. водяний млин було перебудовано для використання електричної енергії, а будівля парового млина в самому центрі Вишнівця стоїть пустою.

В 1990 р. в центрі містечка, на високому постаменті було встановлено пам'ятник Т. Шевченку (скульптор В.Одреховський).

У 1992 р. на католицькому цвинтарі було насипано курган та встановлено високий дерев'яний хрест, щоб вшанувати пам'ять полеглих від рук НКВС.

На військовому цвинтарі знайшли свій останній спочинок близько 500 захисників Вишнівця і прилеглих сіл в березні 1944 р.

У містечку немає залізничного транспорту. Найближча залізнична станція – Карначівка за 16 кілометрів від Вишнівця.

Через селище проходить автошлях Луцьк-Чернівці.

Великі Вікнини *(470 років з часу першої писемної згадки)*

Великі Вікнини – село в Збаразькому районі Тернопільської області. Розташоване біля берегів річки Самець, на півночі району. Центр сільради, якій підпорядковані села Котюжини та Малі Вікнини.

До села приєднано хутір Ковалівка. Хутір Княжина виключений з облікових даних у зв'язку з переселенням жителів. Населення – 1014 осіб (2003).

На території Великих Вікнин виявлено поселення 9-7 ст. до н. е., пам'ятки черняхівської та давньоруської культур.

Перша писемна згадка – 1545 р. як помістя Д.Вишневецького. Також у Великовікнинському лісі знаходяться 1941-1945 років склади з боєзапасами радянських військ. Сільське населення знаходить на своїх ділянках землі різні залишки після Другої світової війни, було знайдено різні гранати, різних калібрів патрони, пістолети, штик-ножі і 1 кулемет.

У селі є церква святого Великомученика Георгія Побідоносця та дзвіниця (1741; дерев'яна), дім молитви АСД (1998; кам'яний).

Був костел, фрески якого оздоблював у 1763—1764 маляр з Холму Агорн Андрій.

Встановлено:

- пам'ятний хрест на честь запровадження християнства у Київської Русі (1903);
- пам'ятник полеглим у німецько-радянській війні воїнам-односельцям (1972; скульптор І. Козлик).

На території с. В.Вікнини діють загально-освітня школа І-ІІІ ступеня, Будинок культури, бібліотека, дитсадок «Веселка», ФАП, ТОВ «Славутич».

Колодно

(550 років з часу першої писемної згадки)

Колодно – село Збаразького району Тернопільської області, центр сільської ради.

До Колодного приєднано хутір Жолоби. Хутір Стадарня було знято з обліку у зв'язку із переселенням жителів. Населення становить 1457 осіб.

Розташоване на лівому березі річки Гнізна, за 12 кілометрів на північ від районного центру – міста Збаража. Частина Колодного, Лісовиччина, роозташована південніше, за 10 кілометрів від міста, колись було

окремим селом.

Перша писемна згадка про Колодне сягає 1465 року. Згідно з актом про перерозподіл земель між князями Збаразькими Семеном, Солтаном і Васиєм, до князя Семена відійшло місто Колодень, а сам він отримував титул князя Колодненського. У 1518–1545 роках містечком володів князь Острозький. У 1545 році його захопив краківський каштелян Ян Амор Тарнавський – засновник Тернополя.

У 1589 році на Колодень напали татари, відтоді поселення – село.

Під час Визвольної війни проти польського поневолення під проводом Богдана Хмельницького жителі села брали участь у облозі

Збаразького замку.

Від Острозьких Колодне перейшло у власність до Цетнерів, від них у 17 столітті до Свейковських. У 19 столітті селом володів граф Грохольський. У 1894–1895 роках у Колодному була епідемія холери.

В кінці 19 – на початку 20 століття діяли «Просвіта», «Рідна школа», «Сільський господар» та інші українські національні організації.

В 1969 році споруджено пам'ятник полеглим у німецько-радянській війні воїнам-односельчанам.

В селі діють загальноосвітня сільська школа І-ІІІ ступенів, АЗПСМ (амбулаторія загальної практики сімейної медицини), клуб, бібліотека, відділ зв'язку. Працюють підприємства ТзОВ «Весна» та «Лісовиччина», також є підприємство «Захід Агро-сервіс».

Є церкви Святого Михаїла (1575, дерев'яна), реставрована у 1991 році. А також кам'яна Святого Миколая з 18 століття. Є також Дім молитви, споруджений у 1990-их роках.

.17 листопада 2013 року відбулося освячення Свято-Михайлівського храму, таїнство звершив постійний член Священного синоду УПЦ КП, митрополит Черкаський та Чигиринський Іоан.

У селі народились: український художник та лікар М. Качуровський; правник, заслужений юрист України та меценат В. Присяжнюк.

Старий Вишнівець *(620 років з часу першої писемної згадки)*

Старий Вишнівець – село в Збаразькому районі Тернопільської області. Розташоване на річці Горинь, на півночі району. Саме тут в 1395 році новгород-сіверським князем Дмитром Корибутом було збудовано перший замок, що являв собою земляні укріплення. Від замку не залишилося й сліду, але сьогодні долину річки прикрашають мальовничі руїни кармелітського монастиря.

Кляштор кармелітів босих заснував у 40-ві роки XVII століття власник Вишнівця Ярема Вишневецький. Як відомо, він перших з роду прийняв католицизм і був його ревним захисником. Тому цілком зрозумілим було його рішення щодо побудови поруч з родинним маєтком католицького монастиря. Для цього у 1644 році Вишневецьких звертається до Риму із проханням дозволу на побудову кляштору. Наступного року, отримавши дозвіл, князь розпочав будівництво.

Того ж року розпочато будівництво костелу, яке було завершено і освячено на честь Святої Анни у 1650 році незважаючи на те, що двома роками раніше Вишнівець зруйнували козаки. Восени 1655 року загін козаків знову здійснив напад на Вишнівець, зруйнувавши монастир, але до 1671 року король Михайло Корибут відновив зруйноване. На наступного року

кляштор знову зруйнували, але на це раз турки. Повернувшись до Вишнівця, кармеліти, не маючи змоги поновити муроване, вибудували дерев'яні костел і мешкальний дом, які ті ж турки спалили у 1675 році.

У 1716 році у Вишнівці оселяється Михайло Сервацій – останній представник молодшої князівської» лінії Вишнівецьких, і розпочинає відбудову кляштору. Керівництво роботами до 1724 року здійснював архітектор, майор

королівського війська Яків Блангей Депрес – автор Вишнівецького палацу. Відбудову закінчили у 1726 році. Тоді ж відбулося й освічення нового костелу Св. Станіслава.

Ансамбль монастиря остаточно склався наприкінці XVIII століття, а 1832 кляштор скасовано, а майно передано православному відомству. Тоді й розпочалася його руйнація. У 1863 році сталася пожежа, в результаті якої було знищено дахи над костелом і монастирем. 1907 р. тодішній власник Вишнівецької садиби, колекціонер і шанувальник старовини П.Демідов, запропонував православному духовництву відкупити костел, щоб власним коштом відновити пам'ятку в первісному вигляді.

По закінченні польсько-більшовицької війни згідно з програмою ревіндикації костел було повернуто католикам і почалось його відновлення. Було усунено пізніші нашарування, дахи накриті новим залізом. З 1926 р. у костелі поновились богослужіння. 1931 р. на запрошення луцького єпископа до Вишнівця повернулись кармеліти, і реставрація була продовжена. Перші негаразди за новітніх часів спіткали монастир 1939 р., з початком Другої світової війни. У складних умовах, майже знелюднілий, він проіснував до 1944 р., коли був спалений українськими партизанами, а ченці й

біженці, що знайшли тут притулок, винищені. Невдовзі по війні рештки монастирських корпусів – південний і частина західного – відремонтовані, а костел, що стояв руїною, в 1960-х рр. розібрано до підвалин.

Неподалік від руїн в центрі села стоїть дерев'яна церква Архистратига Михаїла. Вперше храм збудовано у 1726 році, а у 1768 та 1840 роках відбулася його пе-ребудова. В результаті останньої реконструкції за типовим єпархіальним проектом церква набула типового для Волині та Наддніпрянщини вигляду.

Центр сільради, якій підпорядковано села Кинахівці, Мишківці, Поляни та Федьківці. До Старого Вишнівця приєднано хутори Кухаруки та Липник. У зв'язку з переселенням мешканців хутори Андрушуки, Масольщина та Ялинець

виведені з облікових даних. Населення – 1538 осіб (2007).

Поблизу села виявлено археологічні пам'ятки серед. та пізн. палеоліту, трипіл. і черняхівської культур. Перша писемна згадка – 1395.

Діяли «Просвіта», «Сільський господар» та інші товариства. Є церква Різдва Христового (1845, дерев'яна), капличка святого Юрія. Споруджено пам'ятник жертвам «фашизму» (1988). Працюють ЗОШ 1-3 ступ., Будинок культури, бібліотека, ФАП, відділення зв'язку, торгівельний заклад.

У Старому Вишнівці народився графік Б. Дроботюк.

Чернихівці

(675 років з часу першої писемної згадки)

Чернихівці – село на півдні Збаразького району Тернопільської області. Лежить над річкою Гнізна Гнила.

Центр сільської ради. До Чернихівців приєднано хутір Федоровичівка (Колонія). Поблизу села розташований хутір Сабашівка. Населення — 3500 осіб станом на 2013 рік.

Історія с. Чернихівці тісно пов'язана зі Збаражем. Мешканці розповідають про кілька версій походження назви «Чернихівці». Одна з них – на Веселенській горі був чоловічий монастир, куди приходили на відправи монахи. Від «ченців» люди й виводили назву села.

Поблизу села виявлено археологічні пам'ятки Висоцької культури. Перша писемна згадка – 1340 рік. В 1463 році згадується як Черниковце, 1529 році – як містечко, що мало замок.

У наслідок татарських нападів 1474, 1521, 1527, 1589 рр. містечко занепало. В XVI ст. – в Чернихівцях діяв Василянський монастир із чудотворною іконою Пресвятої Богородиці. У щоденнику Ульріха фон Вердума (1672) населений пункт згаданий як село зі замком.

В 1831 році – по-
шесть холери (зберіга-
ються пам'ятні хрести).
Наприкінці ХІХ ст. —
один із центрів кили-
марства.

Діяли «Просвіта»,
«Союз Українок», інші
товариства, кооператив.

З 6 липня 1941 р. по
7 березня 1944 р. село перебувало під німецькою окупацією.
В 1944 році – у боях за Чернихівці загинув командир
батальйону 1085-го СП, 322-ї СД, Герой Радянського Союзу
капітан М.Курытников.

У селі є церква Пресвятої Трійці (1768, мурована).
Пам'ятний знак на честь скасування панщини 1848 року
(встановлено 1863, відновлено 1990). Споруджено пам'ятник
воїнам-односельцям, полеглим у німецько-радянській війні
(1989), насипано символічну могилу борцям за волю України
(1991, реставровано 2006 за
кошти І.Мазуренка та
З.Чернецького), встановлено
меморіальну таблицю на честь
перебування в селі І.Франка
(1991; вважається, що найбільше
часу на терені Тернопільської
області він провів саме
тут). Працюють ЗОШ І-ІІІ
ступенів, Будинок культури,
бібліотека, ФАП, торгові
заклади.

У Чернихівцях народилися:

Мирослав Січинський (1887-1979) – український
громадсько-політичний діяч, член УСДП Галичини,
виконавець замаху проти намісника Галичини графа Анджєя
Потоцького.

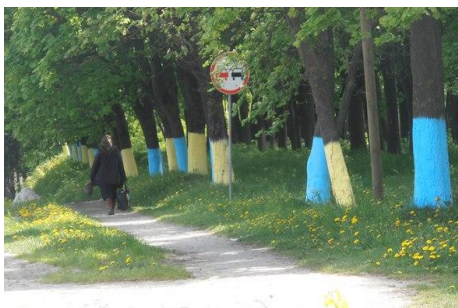
Володимир Джус (1895-1964) – український промисловець у США, засновник і президент Українського Інституту Америки.

Ігор Вітенько (1938–1974) – кібернетик, логік.

Михайло Ратушний (1962) – український політик, народний депутат України (1994-2006), голова УВКР (з 2011).

Наприкінці ХІХ ст. фільварок у селі належав родині майбутнього польського економіста-реформатора та державного діяча *Евгеніуша Квятковського*. Тут проминуло його дитинство.

Перебували у селі: *Іван Якович Франко*, який відвідував Чернихівці у 1897 році, напередодні виборів до австрійського парламенту, та у 1898, коли приїжджав в село до Антона Грищуняка, а також *Митрополит Андрей Шептицький*, який був тут з візитацією у 1906 році.

Навесні 2014 року в селі Чернихівці місцеві жителі виріши в оригінальний спосіб показати свій патріотизм. Дерева у придорожній лісосмузі там побілили, додавши у вапно блакитну та жовту фарбу.

Кожне наступне дерево дублює кольори українського прапора – одне жовте, наступне – блакитне.

Чорний Ліс

(110 років з часу першої писемної згадки)

Чорний Ліс – село в Збаразькому районі Тернопільської області. Розташоване в центрі району. Підпорядковане

Базаринецькій сільраді. Населення станом на 2007 рік складає 144 особи.

Вже в кінці XIX (після 1896 р.)- на початку XX століття внаслідок розпродажу панських маєтків Збараського ключа Тадеушем Нементовським жителі з навколишніх сіл (Залужжя, Базаринці, Красносільці, Тарасівка та ін.) почали скуповувати ділянки землі і лісу, корчувати дерева, будувати селянські хати та обробляти землю. Що стосується заснування села Чорний Ліс, то ряд авторів (Грозовський, Ющишин) силяється до думки, що першим поселенцем села був Максим Волошук (в дійсності Максим Олещук), який, на їх думку, переселився в кінці XIX на початку XX століття. Будинок побудований у 1894, стодола і стайня – в 1900 роках. Це були перші будівлі на території Чорного Лісу.

З часом, до Чорного Лісу переселилося ще декілька родин з навколишніх сіл, які також купили тут землю. Згодом нижче сучасного костьола була викопана криниця, яка була єдиним джерелом питної води. Сюди мешканці села приходили прати, напувати худобу і т.п. Пізніше, кожен господар намагався викопати свою власну криницю, або вибити «помпу».

Національний та релігійний склад мешканців Чорного Лісу складався переважно з українців та поляків, практикувалися змішані шлюби. До 1939 року в селі було побудовано костюл та церкву, засновано осередок "Просвіти" та УНДО, проводилися фестини, та фольклорні заходи, функціонувала читальня.

Після поселення в Чорному Лісі першого поселенця – Максима Олещука, землі та ліс у почали купувати і інші заможні люди, як української, так і польської національності. Одним з перших поселилася в Чорному Лісі родина Плавуцьких. З тих пір починають зароджуватися елементи культурно-релігійного життя.

З 1569 по 1772 рік на околиці Чорного Лісу, який тягнувся до Залозецького шляху, було місце виконання смертних вироків через повішання і мало назву "Krenci

glowy" (скручувати голови) на місці будівлі комбікормового заводу. Це був невисокий, до 1 метра, круглий насип в діаметрі до 4 метрів на якому знаходилися шибениця. Страчених хоронили там же, тому на цьому місці часто "чіплявся блуд". Смертні вироки відмінили за панування Австрії. В кінці XIX ст. Бенедикт Понічковський встановив там дві фігури Спасителя і Богородиці на одному постаменті. Ці фігури були частково пошкоджені під час I-ї світової війни і цілковито знищені після II-ї.

На західній околиці села Чорний Ліс знаходиться місцевість з топонімічною назвою "Попівщина". Існує декілька версій походження цієї назви.

У 1756 році Олександр Галецький записав бернардинам Збаразького монастиря сад в Чорному Лісі. В цій самій місцевості у 1789 році граф Вінцентій Потоцький подарував бернардинам город разом із садом і частину лісу в місцевості Чорний Ліс. Офіційно про це монастир був повідомлений 7-го червня того ж року управителем залужанських лісів Яном Бораковським.

Можливо, саме з цим і пов'язана назва місцевості на західній околиці Чорного лісу – "Попівщина". Інша версія походження цієї назви впливає з того, що землями на південний захід від Чорного Лісу володів відомий на Збаражчині і за її межами пасічник Євген Білінський.

Північніше Збаража (на західній окраїні Чорного Лісу) з 1772 року, після Першого поділу Польщі було встановлено кордон між Австрією і царською Росією, який проіснував до початку I-ї світової війни 1914 року. Остаточо кордон оформився з 1795 року і проходив по р. Збруч і став добре охоронятися лише після російсько-французької війни 1812 року. Від Збаража до російської границі було 6 кілометрів. На кордоні була, так звана, переходова буда, через яку можна було легально переходити до Росії, очевидно, хто мав перепустку. На австрійському боці були пости жандармерії і скарбової (митної) сторожі, що відповідно перевіряли перепустки та крам, який перевозився через кордон. У 1877 р.

кількість митних установ Радзивилівського митного округу збільшено на одну одиницю - поблизу села Колодного почала функціонувати Збаразька митна застава.

Побіч цих установ була корчма, де могли зупинятися мандрівники та контрабандисти, що таємно і нелегально перетинали кордон в обидва боки. В цій корчмі вони іноді залишали більшу частину зароблених грошей (рублів та ринських).

Всі ці будівлі називалися Збаразька Буда. На російському боці були пости митного і паспортного контролю, а крім того казарми для митників і солдатів-"об'їзників". Недалеко села Шимківці, між Капустинцями і Чорним Лісом стояла військова частина російської прикордонної сторожі, були конюшні, казарми, склади та інші допоміжні будівлі. Звідси направлялися парні дозорці (піші і кінні) на встановлені прикордонні смуги. Безпосередньо в с. Шимківці розміщувався гарнізон солдат-прикордонників чисельністю до взводу, а місце жителі називали його просто "пост".

В серпні 1914 року, з початком I-ї світової війни, кордон практично перестав існувати.

В період панування Польщі на території Чорного Лісу було фактично відновлено вищезгаданий нами кордон. В 1932 році польський уряд заклав на Волині всі читальні "Просвіти". Був зроблений штучний кордон між Волинню і Галичиною, так званий – "Сокальський кордон". По колишньому російсько-австрійському кордоні встановлено окремі митниці і пункти перевірки. Слово "Україна" замінене на "Малопольща", а місцеве населення поляки називали "холопами" та "бидлом". "Сокальський кордон" простягався від міста Сокаля по галицько-волинській межі. Це був умовний термін для визначення адміністративної межі між Галичиною і українськими північно-західними землями (Волинню і Холмщиною), за польської окупації 1920-1939 років. З метою розбити і послабити життя українців в Польщі, влада не дозволяла поширення українських установ і організацій, які діяли в Галичині за "Сокальським кордоном"

(культ.-освітні: "Просвіта", "Рідна школа"; суспільні: "Союз українок" та ін.; руханкові: "Січ", "Луг", "Сокіл"). Конкордат Польщі з Апостольською столицею з 1925 року обмежив діяльність греко-католицької церкви Галичини і підпорядкував її римо-католицьким єпископам. Було утруднено також поширення за межі "Сокальського кордону" української книжки, преси, що появлялась на Галичині і навіть обмін української людності. Однак на території бувшої Австро-Угорщини польською владою вводились деякі послаблення. В Чорному Лісі 30-х роках було засновано при читальні аматорський гурток та хор. Місцеві аматори сцени ставили такі вистави як "Назар Стодоля", "Сватання на Гончарівці", "Мартин Боруля" та інші, відбувалися концерти присвячені пам'яті Тараса Шевченка, Лесі Українки, Івана Франка. Як описує Микола Грозовський, у читальні було організовано курси крою і шиття, а на господарстві Гудими часто проводили фестини. Діяльними членами просвіти були родини Ковальчук, Комендат, Гудими, Оля і Соня Ванькевич.

В селі було відкрито однокласову школу з чотирма відділами. Учителями були Василь Кульчицький, Вероніка Романюк (Баб'як), пані Чорнокольська, Галина Возна, пані Бобиляк. В 1924 році в цій школі навчалося 32 учні (з них 18 латинників (поляків) та 14 греко-католиків), 23 сироти. У 1927 рік в селі було 100 греко-католиків, в 1934-1935 навчальних роках – 46 учнів, а на 1940-1941 роки – 23. Після приходу у 1939 році перших "совітів" початкову школу було переведено з польської на українську мову навчання. Цікаві матеріали про чорноліську "Просвіту" наводить М.Грозовський у своїй книзі "Чотири села над Гнізною". Йому потрапили до рук у державному центральному історичному архіві м. Львова матеріали про діяльність товариства.

У селі є церква Всіх святих (1934, кам'яна), костьол (1913, нині діючий).

Костел

Під кінець першої декади ХХ-го століття костел в Збаражі постановив утворити душпастирський осередок в Чорному Лісі. Бернардини всіляко сприяли мешканцям для зведення костелу як в матеріальному, так і в фінансовому плані. Селяни підтримали будову костелу (не тільки римо-католики, а й греко-католики). В 1909 році Яцко і Анеля Плавуцькі подарували під будову каплиці (костела) земельну ділянку. Пізніше, до неї було докуплено ще 11.5 сотих землі для резиденції душпастира. В 1912-1913 роках тривала

будова каплиці і резиденції фінансована з джерел костьолу збаразького і австрійської влади, які переказали 300 крон. Були пожертви і інших парафій. В 1913 році від делегації збаразького костелу адміністратор парафії o.Salwator Szpila посвятив каплицю і надав їй титул св. Анни. Святиню збудовано з цегли в неоготичному стилі, розмірами – 12 метрів довжини і 7 метрів ширини. Культове приміщення має форму корабля, однонакове,

отиньковане, торці двосхилого даху були увінчані хрестами. Всі бляхарські роботи виконав брат Понціян Блажчук.

З того часу вірні користувалися власним костелом (каплицею), до якої кожну неділю і урочисті свята приїжджав капелан із Збаразького костьолу. В 1915 році було закуплено стації "Хресної дороги", один феретрон і дві білі процесійні хоругви. Дзвіниці костел не мав, а невеликий дзвін-сигнатурка знаходився у шпилі. У вересні 1930 року храм освячений шістьма священниками-монахами із Збаразького монастиря отців-бернардинів під назвою – костьол Марії Сєвної . На дерев'яному престолі, до закриття костелу,

зберігався напис: "Фундаторка закінчення костелу і вівтаря – Марія Олещук" (на польській мові). Престол не зберігся. Богослужіння відбувалися кожної 3-ї неділі і у свята. Закритий костел у 1946 році. Завдяки багатьом мешканцям Чорного Лісу костел було відновлено, відкрито і посвячено 8 вересня 2001 року. Тепер богослужіння проходять кожної неділі та у великі римо-католицькі свята.

Будівництво церкви

Для відправлення богослужінь греко-католицького обряду мешканці села вирішили збудувати власну церкву, оскільки змушені були відвідувати Михайлівську церкву на Базаринцях і утворювали одну парафію. Збір коштів на будівництво церкви розпочалося в 1929 році, а саме її спорудження тривало до 1932 року. Церква була побудована на земельній ділянці Степана Іваськова (0.10 га.) та Романа Гудими (0.07 га.) і освячена 30 вересня 1935 року єпископом Никитою Будкою у співслужінні священників Збараського деканату під назвою "Серця Ісусового". Спогади Ігора Олещука (книга "Шлях до світанку") досить детально описують цю подію. Серед фундаторів та добродійців були Пелагея Кониш, Марія Гудима, сім'ї Валькових, Мандриків, Олещуків, Іваськових, Вавриків та інших жителів села, які возили камінь на будівництво, здавали яйця на розчину, збирали грошові кошти та інші необхідні матеріали.

Церква збудована з каменю пісковика у формі хреста, однокупольна, торці двосхилого даху оформлені невеликими декоративними куполами, які увінчані хрестами. Інтер'єр церкви отинькований, а розпис виконали у 1994 році Степан та Іван Мельничуки за о. Анатолія (Биха). Екстер'єр церкви – "під розшивку".

У 1959 році церкву було закрито. До 1972 року біля церкви знаходилася стара дзвіниця дерев'яної конструкції, крита, квадратної форми в плані, розмірами 3 x 3 метри на два дзвони. На більшому з них зберігалася дата відливки – 1894 р. Пізніше, з південно-східної сторони храму була споруджена тимчасова металева дзвіниця перед відкриттям

церкви у 1989 році. 2-го жовтня цього року храм заново відкривається і освячується митрофорним протоієреєм о. Романом (Сливкою) під назвою – "Всіх святих". Серед священників, що відправляли Службу Божу слід згадати о. Василя (Боліновського), о. Миколу (Гусака), о. Павла (Швидкого), о. Миколу (Задорожного), о. Володимира (Білинського), о. Івана (Купину). З 1989-го по 1994 рік настоятелем храму був о. Роман Сливка, далі по 1994 рік – о.Анатолій Бих, а після нього з 1997 року - о.Григорій Гінка. З 2008 року богослужіння проводить о.Олег Басок. Старанням церковної громади було здійснено ремонт внутрішнього інтер'єру церкви, придбано та встановлено дзвін на новій дзвіниці тощо. 2-го жовтня 1994 року церкву відвідав архієпископ Тернопільський і Кременецький Яків (Панчук), а в серпні 2008 року побував єпископ Тернопільський і Буцацький Нестор, який відслужив архієрейську літургію в присутності великої кількості парафіян, що вітали його хлібом-сіллю.

Парафіяльний цвинтар храму заснований у 1951 році при в'їзді в село на земельній ділянці Петра Гудими. До того часу мешканці були захоронені на Базаринецькому цвинтарі м. Збаража (в т.ч. і перший поселенець – Максим Олещук 1846 р.н.). Насипана символічна могила борцям за волю України (при в'їзді в село, напроти цвинтаря).

У Чорному Лісі працюють клуб, ФАП, фермерське господарство І. Мечника, торгівельний заклад.

У Чорному Лісі народилися:

- діяч ОУН *А. Юцишин*.
- письменник, публіцист та громадський діяч *Ігор Олещук*;
- громадський діяч, педагог *Гудима Володимир*.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Література землі Збаразької [Текст]: бібліограф. покажчик / упор. М. Дем'янюк. – Збараж, 1995. – 27 с.

Література землі Збаразької [Текст]: бібліограф. посібник / упор. Н. Сенчишин; ред. Т. Кульпа. – Збараж: ЦБ, 2005. – вип. 2. - 50 с.

Малевич, А.П. Літопис землі Збаразької [Текст]: краєзн.-історик. вид. із серії «Збаражчина». – Збараж, 1996. – 80 с.

Тернопільський Енциклопедичний Словник [Текст] / передм. Г. Яворського. – Тернопіль: ВАТ ТВПК «Збруч», 2004. – Т. 1. А-Й. – 696 с.

Тернопільський Енциклопедичний Словник [Текст]. – Тернопіль: ВАТ ТВПК «Збруч», 2005. – Т. 2. К- О. – 706 с.

Тернопільський Енциклопедичний Словник [Текст]. – Тернопіль: ВАТ ТВПК «Збруч», 2008. – Т. 3. П – Я. – 708 с.

Тернопільський Енциклопедичний Словник [Текст]. – Тернопіль: ВАТ ТВПК «Збруч», 2009. – Т. 4. (додатковий) А – Я. – 788 с.

ЗМІСТ

1. Перелік основних ювілейних і пам'ятних дат року.....	4
2. Збаразький літопис від сивої давнини	5
3. Літопис Вишнівця.....	14
4. Перелік імен, що не увійшли до основного списку	17
5. Землі Збаразької славетні люди.....	27
6. Ювілейні дати населених пунктів Збаражчини.....	45
7. Список використаної літератури.....	68

